

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra křesťanské sociální práce

Bakalářská práce

OLOMOUC 2009

Marta Kadlecová

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra křesťanské sociální práce

Marta Kadlecová

Funkce Poradenských center Svazu neslyšících
a nedoslýchavých v ČR a jejich přínos pro uživatele

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Miroslava Petřeková

Obor: Charitativní a sociální práce

OLOMOUC 2009

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně, všechny použité prameny a literaturu jsem uvedla v závěrečném seznamu.

---

podpis autorky práce

V Olomouci dne 21. dubna 2009

Děkuji Mgr. Miroslavě Petřekové za vstřícné odborné vedení a poskytnutí rad. Mé díky patří i RNDr. Evě Maršounové, která mi poskytla odborné rady a informace o daném tématu. Mgr. Dagmar Benovičové za odbornou pomoc z hlediska českého jazyka.

Obsah

Úvod	7
1 Svaz neslyšících a nedoslýchavých v České republice	9
1.1 Struktura Svazu neslyšících a nedoslýchavých v ČR	10
1.2 Historie Svazu neslyšících a nedoslýchavých v ČR	11
1.3 Úkoly vykonávané SNN ve vztahu k poradenským centrům	12
2 Poradenská centra Svazu neslyšících a nedoslýchavých v České republice	13
2.1 Finanční zabezpečení Poradenských center SNN	14
2.2 Technické a materiální vybavení Poradenských center SNN	14
3 Činnost Poradenských center Svazu neslyšících a nedoslýchavých v ČR	16
3.1 Specifika sluchového postižení	18
3.1.1 Specifika řeči sluchově postižených	19
3.1.2 Druhy komunikace	20
3.2 Služby	24
3.2.1 Tlumočnické služby	25
3.2.2 Poradenství	27
3.2.3 Servisní činnost	28
3.2.4 Programy sociální rehabilitace	28
3.2.5 Školící a přednášková činnost	30
3.2.6 Problematika sluchově postižených dětí.	30
3.3 Činnost Poradenských center SNN v ČR po roce 2007	31
3.5 Personální obsazení poradenských center	33
3.6 Poradenské centrum SNN v ČR, Veselí nad Moravou	33
4 Vady sluchu	37
4.1 Anatomie a fyziologie sluchového ústrojí	37
4.1.1 Zevní ucho	38
4.1.2 Střední ucho	38
4.1.3 Vnitřní ucho	39
4.2 Vady a poruchy sluchu	39
4.2.1 Převodní poruchy	40
4.2.2 Vady sluchu percepční	40
4.2.3 Ušní šelesty	41

4.3	<i>Vady sluchu a jejich diagnostika</i>	41
4.4	<i>Diagnostika sluchu</i>	43
4.4.1	Audiometrické vyšetření	44
4.4.2	Tympanometrické vyšetření	44
4.4.3	BERA	44
4.4.4	Screening otoakustických emisí	45
5	Kompenzace sluchového handicapu, kompenzační pomůcky	46
5.1	<i>Sluchadla</i>	47
5.1.1	Závěsná sluchadla	48
5.1.2	Zvukovodová sluchadla	48
5.1.3	Kapesní sluchadla	50
5.1.4	Brýlová sluchadla	50
5.1.5	Sluchadla pro kostní vedení	51
5.1.6	Kochleární implantát	51
5.2	<i>Další formy přijímání zvuku</i>	53
5.2.1	Víceúčelová pomůcka pro sluchově postižené děti	54
5.2.2	Individuální indukční smyčka	54
5.2.3	Bezdrátové zařízení umožňující poslech televizního přijímače nebo jiného zvuku	55
5.2.4	Individuální přenosný naslouchací přístroj	55
5.2.5	Přenosná naslouchací souprava	56
5.2.6	Kompenzační pomůcky pro nácvik slyšení	56
5.3	<i>Kompenzační pomůcky využívající vnímání psaného textu</i>	57
5.3.1	Zesílené telefony	57
5.3.2	Psací telefony a faxy, mobilní telefony a osobní počítače	57
5.4	<i>Signalizační pomůcky</i>	58
5.4.1	Světelný nebo vibrační budík	59
5.5	<i>Televizor s teletextem a videorekordér</i>	59
5.5.1	Videorekordér	60
5.5.2	Televizor s teletextem	60
	Závěr	61
	Seznam použitých zdrojů	64

Úvod

„V úplné tmě a tichu, které mne oddělují od světa, mi ze všeho nejvíce chybí přátelský zvuk lidského hlasu.

Slepota odděluje člověka od věcí – hluchota od lidí.“

Helena Kellerová

Všeobecně se traduje, že nejdůležitějším smyslem pro člověka je zrak. Zrak poskytuje informace o prostorových vztazích a jeho ztráta vyděluje člověka ze „světa věcí“. Sluch ovšem přináší akustickou informaci do mozku již v období nitroděložního života, po narození pak mimo jiné také ve spánku nebo v bezvědomí. Člověk slyší i zvuky, které jsou mimo jeho zorné pole, slyší při zavřených očích. Sluch hraje u člověka nenahraditelnou roli při vývoji komunikačního procesu. Je také základní součástí zpětnovazebního systému řeči, informuje nás o tom, co říkáme, jak hlasitě a jakou intonací.

Většina sociálních vztahů se vytváří pomocí tzv. sluchového komunikačního kanálu. Z tohoto důvodu ztráta sluchu vyděluje člověka ze „světa lidí“.

Jako na celém světě i v naší republice žijí lidé, kteří se pro svůj handicap necítí být dostatečně platnými členy společnosti. Velmi často trpí psychickými problémy zaviněnými jejich indispozicí. Mezi ně patří i sluchově postižení lidé, jimž nebyl dopřán pro ostatní tak samozřejmý smysl, jako je sluch.

To, že se pohybujeme ve stále rušnějším světě, se projevuje na našem sluchovém ústrojí. Odhaduje se, že potíže se sluchem má nejméně 6, ale spíše až 12 % populace. Jen v naší republice trápí méně závažné sluchové vady zhruba půl miliónu osob a vady závažné nebo úplná ztráta sluchu asi 80 000 našich spoluobčanů. Rok co rok lékaři diagnostikují nové pacienty v řádu desetitisíců.

K problematice sluchového postižení bylo vysloveno mnoho různých názorů. Také slov pochopení či nepochopení a v neposlední řadě byla projevována lítost, o tu však postižení lidé stojí nejméně. Místo toho je potřebné najít jiný způsob jak pomoci. Způsob, jak jim můžeme pomoci osvobodit se z pocitu izolace, osamělosti, pomoci jim uplatnit se ve společnosti a pomoci jim co nejlépe využívat možnosti moderní techniky k překonání komunikační bariéry. Tímto vším se zabývají

Poradenská centra Svazu neslyšících a nedoslýchavých v České republice, které zastávají jedinečnou funkci v péči o sluchově postižené občany po celé ČR.

Cílem mé práce je tedy podat ucelenou informaci o funkci Poradenských center Svazu neslyšících a nedoslýchavých a to sluchově postiženým a veřejnosti, která přichází se sluchově postiženými občany do kontaktu a pomáhá jim při překonávání jejich handicapu.

V první kapitole představuji Svaz neslyšících a nedoslýchavých v České republice. Jeho vznik, strukturu, stručnou historii a úkoly, které vykonává ve vztahu k poradenským centrům. Druhá kapitola je věnována Poradenským centrům SNN v ČR a dozvídáme se v ní, jaké je jejich finanční zabezpečení, technické a materiální vybavení. Následující kapitola je věnována činností Poradenských center Svazu neslyšících a nedoslýchavých v České republice, konkrétně poskytovanými službami, poradenstvím, programy sociální rehabilitace, školicí a přednáškovou činností a v neposlední řadě způsobem zajištění činnosti poradenských center, a to do roku 2006 a dále pak po změnách, které s sebou přinesl nový Zákon o sociálních službách.

Jen málokdo by si troufl lidi s několika dioptriemi vydávat za stejně postižené, jako jsou nevidomí. Ačkoliv se to zdá neuvěřitelné, ve sluchovém postižení jsou podobné terminologické záměny na denním pořádku. Považuji proto rozlišení sluchových vad za velmi důležité a věnuji této problematice čtvrtou kapitolu, kde v úvodu krátce popisuji i anatomii a fyziologii sluchového ústrojí.

Závěrečná pátá kapitola by se možná mohla někomu zdát příliš obsáhlá. Výdej kompenzačních a rehabilitačních pomůcek je však jedna z nejdůležitějších činností Poradenských center, rozepisují se proto podrobněji. V první podkapitole se zabývám sluchadly – nejdůležitější pomůckou pro sluchově postižené, kteří mají zachovány alespoň zbytky sluchu. Další podkapitoly jsou věnovány neméně důležitým kompenzačním pomůckám.

1 Svaz neslyšících a nedoslýchavých v České republice

Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR (dále jen SNN v ČR) je samostatné a nezávislé občanské sdružení s plnou právní subjektivitou. Největší, které pracuje mezi sluchově postiženými v České republice, sdružující na základě dobrovolného členství neslyšící, nedoslýchavé a ohluchlé (dále jen sluchově postižené) osoby. Poskytuje služby všem sluchově postiženým lidem bez rozdílu věku, rozsahu a typu postižení či příslušnosti k jiné organizaci.

SNN v ČR je registrován dle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů, jako občanské sdružení s celorepublikovou působností. Je Zapsán u MV ČR č. j. VSP/1-134/90-R, IČO 00676535.

Ve své činnosti SNN v ČR vychází z principů humanity a demokracie. Základním posláním SNN v ČR je ochrana a obhajoba potřeb, práv a zájmů všech sluchově postižených občanů ČR, aby bylo dosahováno maximální možné míry rovnosti těchto občanů se zdravou populací. Cílem je

- usilovat svými sociálními službami o co největší nezávislost osob se sluchovým postižením na druhých osobách a institucích;
- hájit jejich práva a zájmy;
- pomáhat překonávat komunikační a informační bariéry a další nepříznivé životní situace;
- zvyšovat kvalitu jejich života.¹

---

¹srov. MARŠOUNOVÁ, Eva, *Zpráva o činnosti SNN v ČR za období 2005-2008*, Praha: SNN v ČR 2008, s. 1-2

1.1 Struktura Svazu neslyšících a nedoslýchavých v ČR

V současné době je SNN v ČR členem několika mezinárodních organizací. Jsou to Světové federace neslyšících (WFD), Světové organizace nedoslýchavých (IFHOH) a Evropské federace neslyšících (EUD).

Ve své struktuře má

- 81 základních organizací,
- 15 poradenských center,
- 26 rehabilitačních center,
- 14 krajských organizací,
- 2 stacionáře,
- Organizaci tlumočnicků znakového jazyka (OTZJ),
- Akreditační a technickou komisi (AaTK) pro poradenství v oblasti pomůcek pro sluchově postižené.

Osvětu zajišťuje Informační a vzdělávací centrum a Společenské a kulturní centrum zajišťuje aktivity kulturní.

Ústředí SNN v ČR vydává svůj interní časopis s názvem Metodické listy.

SNN v ČR pořádá i akce pro odbornou i laickou veřejnost, jako jsou

- Miss neslyšící SVĚTA,
- Miss neslyšící EVROPY,
- Miss neslyšící ČR,
- XVIII. Mezinárodní festival pantomimy neslyšících v Brně,
- Mezinárodní den neslyšících,
- Vernisáže výstav sluchově postižených umělců.

Ve svých organizačních složkách včetně Pražského spolku neslyšících sdružuje cca 6000 členů. Stále zůstává největší organizací, která hájí práva a zájmy neslyšících a nedoslýchavých lidí a poskytuje sociální služby.²

---

² srov. [www. http://www.snn-cr.cz/10-IV-09](http://www.snn-cr.cz/10-IV-09)

1.2 Historie Svazu neslyšících a nedoslýchavých v ČR

Počátek hnutí osob se sluchovým postižením byl ve spolcích neslyšících. První spolek neslyšících – Podpůrný spolek hluchoněmých sv. Františka Saleského – vznikl před 140 lety v r. 1868 v Praze. Byl jedním z prvních v Evropě. Nyní se nazývá Pražský spolek neslyšících,³ který má pravidelné kluby, jako jsou klub mládeže, klub žen, klub zahrádkářů, klub turistiky, klub seniorů, klub pantomimy a klub dětí.⁴ Postupně následovaly v různých místech Čech a Moravy další spolky, tyto spolky byly samostatné.

V r. 1945 se čeští a slovenští neslyšící lidé domluvili na vytvoření Ústředního svazu péče o neslyšící (ÚPON), který o rok později byl přejmenován na Československý ústřední svaz neslyšících. V r. 1948 zastřešoval 11 spolků. V červnu 1949 byla založena Ústřední jednota invalidů, ze které v r. 1952 na ustavujícím sjezdu vznikla nová celostátní organizace Svaz československých invalidů. Řada organizací zdravotně postižených lidí, mezi nimi i spolky neslyšících, hluchoněmých a nedoslýchavých se do něho začlenily na základě sjednocovacího zákona.

Koncem šedesátých let vznikl dohodou funkcionářů Svaz sluchově postižených. Po Pražském jaru byl v r. 1969 zvlášť ustanoven samostatný Slovenský a o necelý měsíc později Český svaz sluchově postižených. Další vývoj Svazu byl přerušen v sedmdesátých letech normalizací, kdy byl Svaz začleněn opět do Svazu invalidů.

Po listopadu 1989 došlo k postupnému rozpadu Svazu invalidů. Na začátku r. 1990 byl přijat zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, který byl impulsem pro vznik řady nezávislých občanských sdružení se specifickými zájmy a definovanými programy, mezi nimi i pro znovuoobnovení Svazu sluchově postižených ČR na ustavujícím sjezdu 5. 4. 1990. V témže roce a v průběhu dalších několika let byly ustanoveny i jiné organizace sluchově postižených osob, např. Federace rodičů a přátel sluchově postižených dětí a Česká unie neslyšících.⁵

---

³ srov. MARŠOUNOVÁ, Eva, Materiál ústředí SNN v ČR, Praha: SNN v ČR, 2008

⁴ srov. HRUBÝ, Jaroslav, HRUBÁ Irena, *Neslyšící v dějinách*, Praha: FRPSP 2005, s. 746

⁵ srov. MARŠOUNOVÁ, Eva, Materiál ústředí SNN v ČR, Praha: SNN v ČR, 2008

Na sjezdu Svazu sluchově postižených v Berouně r. 1994 jeho delegáti rozhodli o změně původního názvu na Svaz neslyšících a nedoslýchavých, který platí dodnes. Lidé se sluchovým postižením tvoří většinu členské základny. SNN chtěl svým novým názvem zdůraznit, že sdružuje neslyšící a nedoslýchavé občany a navazuje na činnost a tradice bývalých spolků neslyšících a nedoslýchavých. Na tomto sjezdu byly přijaty i nové stanovy.⁶

1.3 Úkoly vykonávané SNN ve vztahu k poradenským centrům

Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR vykonává k poradenským centrům, jako ke své organizační složce, tyto úkoly

- jmenuje a odvolává ředitele poradenského centra,
- provádí revizi poradenských center,
- kontroluje jejich účelné hospodaření,
- zpracovává a schvaluje směrnice pro poradenská centra,
- zpracovává koncepce činnosti pro poradenská centra,
- prověřuje činnost nového poradenského centra – nové akreditace,
- vypracovává přehled o vybavenosti poradenských center po technické stránce,
- organizuje obsahovou přípravu pro pracovníky poradenských center a další vzdělávání v problematice sluchového postižení,
- řídí a hodnotí celkovou činnost poradenských center.⁷

---

⁶srov. HRUBÝ, Jaroslav, HRUBÁ Irena, *Neslyšící v dějinách*, Praha: FRPSP 2005, s. 736

⁷srov. KOVAŘÍKOVÁ, Anežka, absolventská práce *Náplň a činnost Poradenských center Svazu neslyšících a nedoslýchavých v České republice*, Kroměříž, 2005, s. 47

2 Poradenská centra Svazu neslyšících a nedoslýchavých v České republice

V rámci problematiky sluchového handicapu v České republice zřizoval a dále zřizuje SNN v ČR Poradenská centra pro sluchově postižené, která jsou schopná řešit specifické jevy a potřeby různých lokalit, čímž zajišťují komplexní služby všem sluchově postiženým a jejich rodinným příslušníkům.⁸

Poradenská centra jsou tedy součástí nevládní a neziskové organizace Svazu neslyšících a nedoslýchavých v České republice, který je jejich zřizovatelem. Poradenská centra se řídí Stanovami SNN v ČR.⁹ V současné době došlo ke schválení nových Stanov, které byly doplněny v návaznosti na změny, jež přinesl zákon o sociálních službách.

Činnost poradenských center má charakter veřejně prospěšné činnosti a je hrazena z veřejných prostředků ve formě státních dotací, dotací krajů, z dotací měst a obcí regionu, ve kterém působí, dále pak darů firem či občanů.

Základem činnosti poradenských center je odborné poradenství a uživatelský servis. Tyto služby představovaly do roku 2007 důležitý doplněk zdravotně sociálních služeb státu, a to především v oblasti kompenzace sluchového postižení pro všechny věkové kategorie osob se sluchovým postižením. Dnes dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb., je většina poradenských center registrovanou sociální službou, která poskytuje služby na základě standardů kvality, tak jak stanoví výše jmenovaný zákon.¹⁰

---

⁸ srov. NOVOTNÝ, Jan, ČERNÝ, L., *Informace o činnosti Poradenských center SNN v ČR*, Metodické listy, Praha: SNN v ČR, 2000, s. 1-2.

⁹ srov. KOVAŘÍKOVÁ, Anežka, absolventská práce *Náplň a činnost Poradenských center Svazu neslyšících a nedoslýchavých v České republice*, Kroměříž: 2005, s. 35

¹⁰ srov. MARŠOUNOVÁ, Eva, *Zpráva o činnosti SNN v ČR za období 2005-2008*, Praha: SNN v ČR 2008, s. 6

2.1 Finanční zabezpečení Poradenských center SNN

Poradenská centra jsou nevýdělečná prospěšná zařízení. Jejich provoz je hrazen z veřejných prostředků. Na prvním místě jsou to státní dotace z rozpočtu Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva zdravotnictví, pokud se jedná o uskutečňování psychorehabilitačních pobytů. Dále jsou to dotace krajů a měst či obcí příslušných k místu působnosti poradenských center. Dalšími zdroji jsou sponzorské dary, členské příspěvky a finance z poplatků za fakultativní služby při údržbě sluchadel.¹¹

V posledních třech letech se jednotlivá poradenská centra snaží o získání financí i z dotací Evropské unie.

2.2 Technické a materiální vybavení Poradenských center SNN

Každé Poradenské centrum SNN v ČR musí být vybaveno dle směrnic Akreditační a technické komise SNN v ČR. Tato komise vyvíjí činnost v oblasti technických pomůcek a bezbariérového prostředí pro sluchově postižené.

Ve vztahu k poradenským centrům posuzuje splnění akreditačních požadavků v nově vzniklých poradenských centrech na základě žádostí o akreditaci. Průběžně sleduje stav vybavenosti již akreditovaných poradenských center z hlediska aktuálních potřeb.¹²

Povinnou výbavou u všech poradenských center je indukční poslech v trvalém provedení. Znamená to, že v prostorách centra je zapojen zesilovač s indukční smyčkou. Do povinného vybavení patří dále faxové zařízení pro možnou komunikaci s uživateli. Televizor s teletextem a videorekordér nebo DVD rekordér, které se také užívají jako ukázková kompenzační pomůcka, viz kapitola 5.5. Další využití tohoto vybavení je při kurzech odezírání a kurzech znakového jazyka nebo při klubové činnosti, kdy se promítají titulkované či tlumočené filmy.¹³

---

¹¹ srov. MARŠOUNOVÁ, Eva, *Zpráva o činnosti SNN v ČR za období 2005 – 2008*, Praha: SNN v ČR 2008, s. 6

¹² srov. KOVÁŘIKOVÁ, Anežka, absolventská práce *Náplň a činnost Poradenských center Svazu neslyšících a nedoslýchavých v České republice*, Kroměříž, 2005, s. 36

¹³ srov. NOVOTNÝ, Jan, *směrnice Akreditační a technické komise SNN V ČR*, Praha: SNN v ČR 2000, s. 6

Hlavní a nejnákladnější vybavení poradenských center jsou kompenzační pomůcky pro sluchově postižené, a to v různých provedeních od různých firem. Do základního vybavení patří zmiňovaný indukční poslech, sluchátkový poslech, vibrační buzení, signalizace domovního a bytového zvonku a zvonění telefonu, více o těchto pomůckách v kapitole č. 5.¹⁴

Každé poradenské centrum má ve svém technickém vybavení i několik sluchadel, které zapůjčuje ve spolupráci s odbornými lékaři v případech, kdy uživatel sluchadlo ztratil, nebo se mu pokazilo a čeká na jeho opravu.

Dalším nezbytné vybavení je ultrazvuková čistička pro čištění tvarovek ke sluchadlům, speciální bateriový testr a stetoclip, který slouží ke zkoušení sluchadel, a v neposlední řadě jsou to různé drobné speciální nářadí, jako jsou kleště, nůžky, profukovací balónek a lupa.¹⁵

---

¹⁴ srov. NOVOTNÝ, Jan, *směrnice Akreditační a technické komise SNN V ČR*, Praha: SNN v ČR 2000, s. 7

¹⁵ srov. Tamtéž, s. 8

3 Činnost Poradenských center Svazu neslyšících a nedoslýchavých v ČR

Sociální práce SNN v ČR má dlouholetou tradici, vznikla transformací bývalé péče o členy. Foniatři neměli dostatek času a trpělivosti věnovat se lidem se sluchovým postižením a vysvětlovat jim obsluhu sluchadel a kompenzačních pomůcek, které jim předepisovali.

Základem práce poradenských center je uživatelský servis a odborné poradenství, navázání dobré spolupráce s foniatrickými lékaři, ORL pracovišti, logopedy a audioprotetickými firmami, které umožňují zajištění potřebné úrovně poskytovaných zdravotně-sociálních služeb. Vypracovaný akreditační systém od r. 1995, který sledovala Akreditační a technická komise SNN v ČR a v r. 2003 aktualizovaný Statut Poradenských center, tvořil rámec pro poskytování služeb.¹⁶

Poradenská centra SNN působí jako mezičlánek mezi zdravotnictvím a odbory sociálních věcí. Přes všechny potíže, ať jsou to dotace nebo nepochopení a neznalosti, se tyto centra dostávají do podvědomí občanů.

Zprostředkovávají sluchově postiženým lidem širokou nabídku služeb, s tím spojené poradenství a servisní činnost. Jsou to programy sociální rehabilitace sluchově postižených, tlumočnické služby pro neslyšící, specifické poradenství, víkendové akce a kurzy sociální rehabilitace, kurzy odezírání a znakového jazyka i pobytové akce. Důležitou součástí celého systému je také legislativní činnost.¹⁷

Všechny tyto činnosti musí být určitým způsobem zajišťovány, zde je nezbytná spolupráce poradenských center s různými institucemi.

Sociální služby jsou poskytovány všem zájemcům a uživatelům služeb bez kterýchkoliv diskriminačních faktorů, jako je rozsah a typ sluchového postižení, věk, pohlaví, členství v jiných organizacích aj.¹⁸

---

¹⁶ srov. MARŠOUNOVÁ, Eva, Materiál ústředí SNN v ČR, Praha: SNN v ČR, 2008

¹⁷ srov. KOVÁŘIKOVÁ, Anežka, absolventská práce *Náplň a činnost Poradenských center Svazu neslyšících a nedoslýchavých v České republice*, Kroměříž, 2005, s. 36

¹⁸ srov. PAUR, Jaroslav, Standardy kvality SNN v ČR, standard č. 1, s. 6

V souvislosti s činností poradenských center je nutné zajistit samostatné prostory pro umístění velmi drahého technického vybavení, viz kapitola 2.2, potřebného pro poskytování služeb.¹⁹

Činnost Poradenských center řídí ředitel sociálních služeb SNN v ČR a všechna poradenská centra se řídí „Konceptí sociální práce s osobami sluchově postiženými“.²⁰

Pro ucelenou představu příkládám tabulku, ve které jsou uvedena data vzniku jednotlivých poradenských center, případně rok ukončení činnosti a počty uživatelů z let 2005-2007. Údaje za rok 2008 nejsou ještě zpracovány u všech center.²¹

	Vznik činnosti	Ukončení činnosti	Počet uživatelů 2005	Počet uživatelů 2006	Počet uživatelů 2007
Benešov	1996	2003	-	-	-
Beroun	1995		630	630	793
České Budějovice	1995		1.300	766	334
Domažlice	1995		340	535	887
Hodonín	1995		461	122	192
Jihlava	1997		936	728	726
Kladno	1995			78	82
Kroměříž	2003		500	580	321
Liberec	1998	2005	0	0	0
Most	1996		1.765	426	767
Poděbrady	1995	1999	0	0	0
Plzeň	1997	2007	590	74	0
Praha	1993		387	177	236
Prostějov	1997		209	205	537
Příbram	1993		240	904	148
Tábor	1995		842	918	472
Ústí nad Labem	1998	1999	0	0	0
Uherské Hradiště	2003		900	900	1178
Valašské Meziříčí	1995			483	656
Veselí nad Moravou	2004		586	406	499
Zlín	1995		810	332	609

¹⁹ srov. NOVOTNÝ, Jan, *směrnice Akreditační a technické komise SNN V ČR*, Praha: SNN v ČR 2000, s. 5

²⁰ srov. KOVARÍKOVÁ, Anežka, absolventská práce *Náplň a činnost Poradenských center Svazu neslyšících a nedoslýchavých v České republice*, Kroměříž, 2005, s. 36

²¹ srov. MARŠOUNOVÁ, Eva, *Materiál ústředí SNN v ČR*, Praha: SNN v ČR, 2008

3.1 Specifika sluchového postižení

Než si rozdělíme jednotlivé služby, které vykonávají Poradenská centra, musíme si uvědomit specifika sluchového postižení a řeči sluchově postižených. Tento materiál byl zpracován jako součást standardů kvality sociálních služeb SNN v ČR.

Onemocnění sluchu patří podle statistik na sedmé místo v žebříčku nejčastěji se vyskytujících nemocí na světě. Sluch je pro člověka jedním z nejdůležitějších smyslů. Sluch nám tedy slouží především jako prostředek dorozumívací, informační, a nesmíme podcenit také jeho význam pro vnímání hudby. Sluchové postižení představuje nejtěžší bariéru v komunikaci. Bez sluchu jsme ošizeni o snadnou komunikaci s okolím a nemusíme postřehnout varovné signály při nebezpečí (na silnici apod.). Jedná se o situace, kdy si význam sluchu ani neuvědomujeme, přesto se v nich bez sluchu můžeme jen těžko obejít. Orientace v prostoru je omezená, popř. znemožněna. Sluch napomáhá k úplnějšímu, hlubšímu a komplexnějšímu odrazu okolního světa. Nedostatečné zvukové vnímání má velký vliv na duševní pohodu člověka, neboť nikde v přírodě se nesetkáme s úplně absolutním klidem. Každý i sebemenší pohyb je doprovázen zvukem, který vzniká šířením zvukových vln při kmitání těles – ztráta zvukového pozadí narušuje pocit sebejistoty a pocitu vlastního já. Zvuk je také důležitý při utváření, rozvíjení a pěstování mezilidských vztahů, které jsou velice důležitou součástí našeho života.

Pokud dojde ke ztrátě sluchu v dětském věku, dochází k zásadnímu zásahu do vývoje dítěte. Sluch zasahuje do oblasti poznávací (pocity, zvuky, představy), do oblasti vztahů k prostředí (zejména v sociální oblasti) a do oblasti osobnostní (charakter, emotivní a volní sféra). Schodek v řečovém vývoji ovlivňuje vzdělávání a celkově akademický výkon. Ve výkonu se odlišují od svých vrstevníků o 1-4 stupně, což ale při kvalitním individuálním přístupu může vymizet.

Protože je narušena percepce řeči, nevyvíjí se ani řeč vnitřní. Myšlení vzniká zcela nezávisle na řeči, není řečí formováno a je statické a nepohotové. Jeho rozsah je omezen na konkrétní jevy.²²

---

²² srov. ŠEMBEROVÁ, Simona, *Standardy kvality – Standard č. 1, Specifika sluchového postižení*, Brno: CS SNN v ČR 2007, s. 18

Neslyšící děti vykazují vysoký podíl problémového chování. Důsledky poruch v oblasti sociálně kognitivní jsou nejčastější a můžeme do této skupiny zařadit tyto: impulzivní chování, nedostatek sebeúcty, nedostatek empatie, černobílé chápání povahových rysů a vlastností, neschopnost popsat svůj psychický stav a pocity, obtíže v morálním vývoji, obtíže v koncepci interpersonálních vztahů. Neslyšící člověk je v důsledku potíží s komunikací společensky izolovaný. Neslyšící lidé jsou frustrováni, trpí uzavřeností, pocity bezmocnosti, nenávistí (sluchadla, speciální školy, kontroly v nemocnicích), vyčerpaností ze soustředění, konfliktem vlastní identity (jsem neslyšící či slyšící). Do jisté míry se u sluchově postižených vyskytuje i velké procento závislosti. Se sníženou sociální adaptabilitou souvisí neschopnost sociálního kontaktu, neochotou ke hře u dětí, absence zájmů, koníčků a dalšího vzdělávání, obava z neúspěšnosti a zvýšená frekvence denního snění.²³

3.1.1 Specifika řeči sluchově postižených

Vývoj řeči u sluchově postižených lidí je narušen v důsledku omezeného nebo dokonce zcela zamezeného přísunu informací sluchem. Rozvoj slovní zásoby u dětí prelingválně a kongenitálně neslyšících je velmi obtížný a mnohdy málo efektivní. Lepších výsledků dosahují děti včasné diagnostikované, v dobrém rodinném zázemí při kvalitní výuce komplexního charakteru.

U nedoslýchavých bývá velice dobrá šance na vytvoření orální řeči, rozvoj slovní zásoby, a tím i na začlenění do společnosti slyšících. Problémy nastávají například při narušení řeči v důsledku nedostatečné sluchové kontroly. Hlas může být monotónní, nedoslýchaví mluví příliš nahlas, nebo naopak příliš potichu a mohou některá slova špatně vyslovovat. Často mívají nedoslýchaví omezenou slovní zásobu z nedostatečného příjmu informací sluchem. Díky těmto odlišnostem v řeči jsou mnohdy slyšícími považováni za mentálně postižené. Sluchově postižení jsou si svých „nedostatků“ vědomi a často se ani nepokouší navázat kontakt se slyšící společností. Vytvářejí vlastní společenství, kde se cítí bezpečně, a tím se ještě více oddalují od slyšících lidí.²⁴

---

²³ srov. POTMĚŠIL, Miloň. Úvodní stati k výchově a vzdělávání sluchově postižených. Praha: Fortuna, 1999, s. 38-39

²⁴ srov. ŠEMBEROVÁ, Simona, *Standardy kvality – Standard č. 1, Specifika sluchového postižení*, Brno: CS SNN v ČR 2007, s. 19

Ještě větší problémy mívají lidé, u kterých je kromě poruchy sluchu také další postižení, zejména takové, kvůli kterému se mnohem více sníží přísun informací. Jedná se převážně o poruchy zraku a o mentální postižení. Zde probíhá rehabilitace mnohem obtížněji, neboť jsou narušeny kompenzační mechanismy (např. při poškození zraku je ztíženo odezírání, a tím je problematičtější komunikace s okolím).

Abstraktní pojmy jsou velice těžko osvojitelné. Slova, která mají více než jeden význam, dělají také problémy. Uživatelé se sluchovým postižením snadněji pochopí kratší a jednodušší věty. Je pro ně složité pochopit větu, která má více větných členů. Dále také nemohou zachytit hlásky h, ch, f, t, k. Sluchově postižené osoby abnormálně používají podstatná jména, slovesa používají spíše jako doplněk. Méně používají přídavná jména a téměř nepoužívají zájmena. Problematické je i vyjadřování vztahů pomocí předložek. Ještě méně používají spojky a nejméně příslovce. Rozdíl ve slovníku zdravých dětí a dětí se sluchovou vadou se s věkem zvětšuje. Z toho plyne i problematika odborného vzdělávání na střední a vysoké škole. Deset procent populace s těžkou sluchovou vadou absolvuje střední školu a dvě procenta školu vysokou.²⁵

3.1.2 Druhy komunikace

Ve slovníku pojmů, který je také přílohou Standardů kvality sociální práce SNN v ČR, najdeme druhy komunikace; jsou to:

- **Aurálně-orální komunikace.** Orální metody vycházejí z bohatého smyslového zážitku. Na tento smyslový prožitek navazuje slovo, ve kterém je nová hláska. Osoby se sluchovým postižením nové slovo odezírají, vyslovují, píší. Pořadí slov se určuje na základě artikulační dovednosti. Hlásky se vyvozují i izolovaně. Nové slovo se rozkládá na hlásky. Důraz se klade na sluchovou výchovu, využití technických prostředků (elektroakustické a substituční přístroje). Jedním z nejdůležitějších předpokladů je jednotný komunikační kód mezi učitelem a žákem. Zásadou je volba jednotného jazyka. Orální řeč má vysoký koeficient sociálního začlenění, ale nelze uplatňovat požadavek jejího zvládnutí celoplošně.²⁶

---

²⁵ srov. ŠEMBEROVÁ, Simona, *Standardy kvality – Standard č. 1, Specifika sluchového postižení*, Brno: CS SNN v ČR 2007, s. 20

²⁶ srov. ŠEMBEROVÁ, Simona, *Standardy kvality – Standard č. 1, Specifika sluchového postižení*, Brno: CS SNN v ČR 2007, s. 20-21

- **Bilingvální/bikulturní** je osoba, která plynule používá dva jazyky a dovede se přizpůsobit dvěma kulturním prostředím. Pro neslyšící osobu to znamená schopnost komunikace znakovým jazykem i českým jazykem a z hlediska kulturního je schopna se orientovat v kultuře neslyšících i slyšících.
- **Bilingvální komunikace.** Cílem této metody není vytvoření mluvené řeči jako prostředku ke vzdělávání a socializaci, ale cílem je rozvinout jazyk a myšlení nezávisle na kvalitách mluvené řeči. Při bilingvální komunikaci dochází k přenosu informací ve znakovém jazyce neslyšících a v orálním národním jazyce. Jazyky se nepoužívají simultánně. Neslyšící učitel používá znakový jazyk, socializační a integrační funkci zajišťuje slyšící učitel vyučující národním jazykem s důrazem na využití jeho psané podoby.²⁷
- **Znakované jazyky sluchově postižených.** Český znakový jazyk je vizuálně-pohybový, prostorově realizovaný jazyk, jehož výrazovými prostředky jsou pohyb, pozice rukou a těla doplněné výrazem obličeje. Má ucelený gramatický systém a syntax zcela odlišný od českého jazyka. Český znakový jazyk je považován neslyšící komunitou za přirozený jazyk neslyšících osob. Existují různé dialekty. Znakovaný český jazyk je umělý systém, kterým se dorozumívají neslyšící a slyšící.²⁸ Využívá gramatiku českého jazyka a je současně hlasitě či bezhlasně artikulován. Prstová abeceda se používá pro zpřesnění výrazu. Pojem znaková řeč neslyšících zahrnuje český znakový jazyk a znakovaný český jazyk. Využívá také přirozené mimiky a nonverbální komunikační formy. Řeč je doplněna mluvenou řečí, prstovou abecedou či psanou podobou jazyka.²⁹
- **Gestuno** je nadnárodní znakový jazyk, který se používá k tlumočení oficiálních textů. Slovník vydala Britská asociace neslyšících.³⁰

---

²⁷ srov. KLAUS – B. Günther, *Bilingvální vyučování neslyšících žáků základní školy*, Praha: MŠMT, 2000, s. 14

²⁸ srov. BÍMOVÁ, Petra, *Ve světě sluchového postižení* Praha: FRPSP, 2005, s. 17

²⁹ srov. ŠEMBEROVÁ, Simona, *Standardy kvality – Standard č. 1, Specifika sluchového postižení*, Brno: CS SNN v ČR 2007, s. 24

³⁰ srov. Tamtéž, s. 22

- **Gesto** je označení pro pohyb ruky nebo těla sloužící k vyjádření nějaké myšlenky. Gesta zahrnují například ukazování na předmět nebo osobu, o kterých se hovoří, kývání hlavou nebo mávání na pozdrav. Gesta mohou být použita samostatně nebo jako součást komunikace jinými výrazovými prostředky.³¹
- **Odezírání** je možno chápat jako komplexní čtení – informace jsou přijímány zrakem a jejich pochopení se odvozuje od pohybů mluvidel, mimiky obličeje, gestikulace rukou a celkových postojů těla, situačních faktorů a kontextu obsahu mluveného. Schopnost odezírat je přirozená, ale i přesto vyžaduje určité nadání, které je třeba rozvíjet a podporovat. Odezírání však nezaručuje porozumění řeči – z mluvené řeči je viditelných 30-40 % slov, která jsou ještě navíc nezřetelná. Tzn., že k porozumění je třeba dalších schopností a dovedností. Základem je však znalost jazyka oběma účastníky rozhovoru (neslyšící dokáží průměrně odezřít pouze 5 % z toho, co bylo řečeno). Podmínky pro úspěšné odezírání jsou: dosažená úroveň řeči (je nutné neustále rozvíjet slovní zásobu), pozitivní kontakt, zkušenost se sociálními vztahy, dobré osvětlení obličeje mluvící osoby, konverzační vzdálenost 0,5-4 metry, stejná výšková úroveň hlavy mluvícího a odezírajícího, správná artikulace a odpovídající výraz očí s přirozenými gesty.³²
- **Pomocné artikulační znaky** – používají se jako pomůcky k vnímání a produkci hlásek. Je to velmi účinná opora při fixaci správné artikulace. Pomocný artikulační znak se odvíjí od mechanismu tvoření hlásek, znázorňuje správnou polohu mluvidel a specifiku výdechového proudu. Systém znaků není jednotný.³³

---

³¹ srov. ŠEMBEROVÁ, Simona, *Standardy kvality – Standard č. 1, Specifika sluchového postižení*, Brno: SNN v ČR 2007, s. 22

³² srov. srov. BÍMOVÁ, Petra, *Ve světě sluchového postižení* Praha: FRPSP, 2005, s. 42-43

³³ srov. ŠEMBEROVÁ, Simona, *Standardy kvality – Standard č. 1, Specifika sluchového postižení*, Brno: SNN v ČR 2007, s. 23

- **Prstová abeceda (daktylní)** vyjadřuje jednotlivá písmena polohami prstů a z nich sestavuje slova do vět. Existuje mezinárodní forma prstové abecedy, česká jednoruční, česká obouruční prstová abeceda a smíšená forma. Používá se při komunikaci zpravidla v těch případech, kdy je třeba popsat neznámé slovo nebo nové jméno.³⁴
- **Systém simultánní komunikace** – tato metoda používá mluvený národní jazyk spolu s nejrůznějšími doplňujícími komunikačními formami, které upřesňují výpověď. Dochází k překladu a převodu mluveného jazyka do znakové řeči neslyšících a obráceně. Simultánními komunikačními formami mohou být český znakový jazyk, prstová abeceda, pomocné artikulační znaky, gesta, mimika, pantomima. Nevýhodou je nejednotnost znakového jazyka a částečná vhodnost pro vzdělávání sluchově postižených dětí.³⁵
- **Totální komunikace** je komunikační technika, která v sobě zahrnuje spojení manuálních a manuálně-orálních prostředků dle komunikačních potřeb a vyjadřovacích a přijímacích schopností účastníků komunikace. Ve výchově a vzdělávání dle zásad totální komunikace se uznává právo sluchově postižených na maximální výkon tak, aby bylo dosaženo optimálního pochopení a úplného porozumění během komunikační situace.³⁶
- **Řečové pole** je oblast, ve které se vyskytuje z hlediska vyjádřené frekvence a síly zvuku mluvená řeč. Tvar řečového pole je pro různé jazyky tak různý, jak různé jsou fyzikální hodnoty jednotlivých hlásek. Při kompenzaci sluchové ztráty pomocí sluchadla je cílem zesílit vnímaný zvuk do co největší části řečového pole. Tohoto cíle nelze u všech typů sluchových vad dosáhnout a to je další argument k diskusi o nutnosti využívání sluchadel ve všech případech u všech sluchově postižených dětí.³⁷

---

³⁴ srov. STRNADOVÁ, Věra, *Jak se úspěšně vyrovnat se ztrátou sluchu I. díl Náhlá ztráta sluchu*, Praha: ASNEP, 2001, s. 86 - 87

³⁵ srov. ŠEMBEROVÁ, Simona, *Standardy kvality – Standard č. 1, Specifika sluchového postižení*, Brno: SNN v ČR 2007, s. 25

³⁶ srov. POTMĚŠIL, Miloň. Úvodní stati k výchově a vzdělávání sluchově postižených. Praha: Fortuna, 1999, s. 27

³⁷ srov. ŠEMBEROVÁ, Simona, *Standardy kvality – Standard č. 1, Specifika sluchového postižení*, Brno: SNN v ČR 2007, s. 25

3.2 Služby

Poradenská centra SNN v ČR slouží k tomu, aby bylo možné sluchově postiženým občanům v místě působení poradenských center a jejich okolních spádových oblastí – dospělým i dětem – poskytovat odbornou službu podle jejich potřeby. Služby jsou poskytovány sluchově postiženým uživatelům, jejich rodinným příslušníkům i všem zájemcům bez ohledu věku, pohlaví, národnosti či členství v organizaci.³⁸

Každá skupina sluchově postižených má specifické požadavky na komunikaci, rehabilitaci a sociální práci, proto není možné zajistit univerzální program sociální rehabilitace, poradenství a dalších služeb. Nutnost specifického přístupu vyžaduje i větší počet specializovaných pracovníků, vybavení a prostory pro zajišťování těchto služeb.

Nejdůležitější úkoly v poskytování služeb pro sluchově postižené prostřednictvím Poradenských center SNN v ČR jsou:³⁹

- tlumočnické služby pro neslyšící,
- zajišťování kompenzačních a rehabilitačních pomůcek pro sluchově postižené, drobná údržba sluchadel a pomůcek pro sluchově postižené,
- zprostředkování oprav sluchadel v autorizovaných opravných sluchadel,
- půjčování sluchadel, kompenzačních pomůcek po dobu opravy uživatelského sluchadla nebo kompenzační pomůcky na základě dohody s foniatrem nebo ORL lékařem,
- zprostředkování prodeje příslušenství ke sluchadlům a kompenzačním pomůckám, jako jsou např. baterie, akumulátory, olivky, hadičky, filtrů apod.,
- pomoc při vyřizování žádostí na kompenzační pomůcky pro sluchově postižené,
- pomoc při vyřizování běžných záležitostí,
- terénní služba pro uživatele, kteří jsou imobilní,
- organizování vzdělávacích kurzů, např. znakového jazyka nebo odezírání,
- organizování besed, přednášek a prezentací,

---

³⁸ srov. NOVOTNÝ, Jan, *Informace o činnosti SNN v ČR*, Praha: SNN v ČR 2000, s. 1

³⁹ srov. NOVOTNÝ, Jan., Mašounová, Eva., *Statut Specifického poradenství SNN v ČR*, Praha: SNN v ČR 2000, s.5

- organizování psychorehabilitačních pobytů pro uživatele se sluchovým postižením,
- pomoc při zařazení sluchově postižených dětí do všech typů škol,
- zprostředkovávají služby v oblasti technické, sociální a pracovně právní, logopedické, foniatrické, pedagogické, a to pomocí příslušných odborníků.⁴⁰

3.2.1 Tlumočnické služby

„Práce tlumočnicka je překrásná. Báví mě pracovat s lidmi, hledat, pomáhat. Je to jako když jedete do neznámé země a poznáváte nové lidi, nové zvyky, krásy okolí. Stejně tak je to při práci tlumočnicka. Tlumočnick překládá, vysvětluje nové věci, pomáhá hledat kontakty, předává nové informace.“

Dana Peňázová⁴¹

Poradenské centra zajišťují pro sluchově postižené tlumočnické služby. Ty jsou nezbytné pro realizaci sociální práce mezi neslyšícími i pro celkový život komunity neslyšících.⁴²

Tlumočníci hrají důležitou roli ve vztahu mezi slyšícími a neslyšícími. Zabezpečují osobám s úplnou a praktickou hluchotou, ohluchlým a těžce nedoslýchavým zprostředkování komunikace, a tím odstranění komunikační, informační a sociální bariéry, která jim snižuje nebo úplně zabraňuje vlastními silami realizovat svá lidská a občanská práva.⁴³

Služby jsou poskytovány jednotlivcům ve zdravotnictví (ORL, foniatrie, praktičtí, odborní lékaři), v sociální oblasti (OSVZ, OSSZ, ÚP), ve vzdělávací oblasti (speciální školy pro SP i „běžné“) a dalších oblastech (např. bytové, majetkové atd.). Rovněž je zajišťováno hromadné tlumočení různých osvětových a informačních akcí v rámci organizační složek SNN v ČR. Tlumočnické služby vyžadují i orgány soudní, Policie ČR, posudkové orgány, zaměstnavatelé a obdobné instituce.⁴⁴

---

⁴⁰ srov. NOVOTNÝ, Jan, Mašounová, Eva, *Statut Specifického poradenství SNN v ČR*, Praha: SNN v ČR 2000, s. 5

⁴¹ PEŇÁZOVÁ, Dana, *Jak to vidím*. Můžeš, č. 3., 2001 s. 1

⁴² srov. MARŠOUNOVÁ, Eva, *Zpráva o činnosti SNN v ČR za období 2005-2008*, Praha: SNN v ČR 2008, s. 6

⁴³ srov. Tamtéž, s. 7

⁴⁴ srov. Tamtéž, s. 6

Tlumočení znamená, že tlumočník zprostředkuje zprávu od jedné osoby jiné osobě, přičemž dochází ke změně jazyka, např. z mluveného jazyka do znakového jazyka.

V loňském roce nabyl účinnosti Zákon č. 384/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob.⁴⁵

Mám-li charakterizovat práci tlumočnicků znakové řeči, pak tedy – je rozmanitá, náročná a složitá.

Rozmanitá v tom, že tlumočník se setkává s mnoha životními osudy; co člověk, to jiný způsob komunikace, jiný způsob chápání. Někdo se naučil znakový jazyk již na základní škole a od té doby se neučil nové znaky. Někdo zase procestoval kus „světa“ a ovládá mnoho znaků. Ale i s neslyšícím, který ovládá jen několik základních slovíček, se musí tlumočník dorozumět. Navíc přístup ke každému neslyšícímu musí být odlišný. Při každém tlumočení jde o hledání porozumění a způsobu komunikace.

Náročná je v tom, že jsou chvíle, kdy je tlumočník vystaven dlouhému tlumočení. Nebo může být přivolán k naléhavému případu, který je nutno vyřešit hned. A těžko může vysvětlovat, že má třeba zrovna jiné povinnosti.

A složitá v rozhodnutí, jaký jazyk použít. V současnosti je velmi diskutovanou otázkou, zda použít znakový jazyk, nebo znakovanou češtinu. Co který způsob obnáší. Který je lepší. Kterému neslyšící více rozumí.⁴⁶

V roce 1880 se na kongresu v Miláně dohodli učitelé neslyšících, že jediná správná metoda je orální výuka. Všichni neslyšící tedy byli vzděláváni orální metodou. Byl to způsob, který samozřejmě nevyhovoval všem neslyšícím. Jsou totiž tzv. neslyšící, kteří mají slušné zbytky sluchu a jsou schopni za pomoci odezírání „slyšet“. Navíc nemají postižený intelekt, a proto lépe chápou význam a výklad slov i vět. Ale jsou lidé, kteří jsou úplně neslyšící. A zde leží jádro problému.⁴⁷ Typicky neslyšící člověk dává přednost znakovému jazyku pro komunikaci s druhým neslyšícím, protože je pro něj jednodušší, výstižnější a jasnější. Ale když se pak jedná o překlad důležitých informací, přednášky nebo řešení problému, je přesnější znakový jazyk spolu s artikulací, nebo znakovaná čeština.⁴⁸

---

⁴⁵ srov. BOHÁČOVÁ, Monika, *Legislativa*, Metodické listy SNN v ČR, č. 2-3 2008, s. 17

⁴⁶ srov. PEŇÁZOVÁ, Dana, *Jak to vidím*. Můžeš, č. 3., 2001 s. 1

⁴⁷ srov. HRUBÝ, Jaroslav, HRUBÁ Irena, *Neslyšící v dějinách*, Praha: FRPSP 2005, s. 85 - 95

⁴⁸ srov. BÍMOVÁ, Petra, *Ve světě sluchového postižení* Praha: FRPSP, 2005, s. 17

V současné době se velmi prosazuje znakový jazyk. Žádají ho neslyšící, žádají ho jejich příznivci. Každá komunikace má však své pro i proti. Optimální je individuální přístup tlumočnicka k neslyšícím. Kvalitní tlumočnicka pozná, kdy mu neslyšící rozumí či nerozumí. Potom samozřejmě použije takový způsob komunikace, který vyhovuje neslyšícímu. A tím, že použije přístupný způsob komunikace, se stává kvalitním tlumočnickem. Je to tedy činnost velice odpovědná. Na tlumočnickovi leží velký kus odpovědnosti za sebe a za překlad, kterému neslyšící musí správně rozumět.⁴⁹

3.2.2 Poradenství

V rámci projektu jsou poskytovány poradenské služby v rozsahu sociálněprávního minima, základní technické poradenství ke sluchadlům i kompenzačním pomůckám a informační servis pro nižší organizační složky SNN v ČR. Obecně jmenované služby slouží ke zmírňování dopadů komunikačního a informačního deficitu, zlepšení možnosti zapojení sluchově postižených uživatelů služeb do běžného způsobu života v přirozené sociální síti, a tím ke zlepšení jejich kvality života.⁵⁰

Konkrétně jde o sociálněprávní poradenství, logopedické, surdopedické a právní poradenství, technické poradenství, zajištění kontaktů na odborná pracoviště a referáty státní správy, informační servis pro jednotlivé uživatele služeb nebo skupiny vhodnou formou (např. individuální pohovory, letáky, nástěnky, přednášky, Dny otevřených dveří, Den porozumění). V neposlední řadě zde hraje význam osvěta nejen samotných sluchově postižených, ale i široké veřejnosti, co vlastně komunikační a informační bariéra obnáší a jaké má dopady na jedince a společnost.⁵¹

Sociální a právní poradenství pro rodiče sluchově postižených dětí, speciální základní a střední školy pro sluchově postižené i všechny sluchově postižené občany v ČR je poskytováno zdarma.⁵²

---

⁴⁹ srov. PEŇÁZOVÁ, Dana, *Jak to vidím*. Můžeš, č. 3., 2001 s. 7

⁵⁰ srov. MARŠOUNOVÁ, Eva, *Zpráva o činnosti SNN v ČR za období 2005-2008*, Praha: SNN v ČR 2008, s. 11

⁵¹ srov. NOVOTNÝ, Jan, *Informace o činnosti SNN v ČR*, Praha: SNN v ČR 2000, s. 1-2

⁵² srov. KOVÁŘÍKOVÁ, Anežka, absolventská práce *Náplň a činnost Poradenských center Svazu neslyšících a nedoslýchavých v České republice*, Kroměříž, 2005, s. 34

3.2.3 Servisní činnost

Servisní činnost patří mezi nezbytnou součást poskytovaných služeb Poradenských center. Patří zde drobná údržba sluchadel (čištění olivek, kontaktů, výměna kabelů apod.), opravy rehabilitačních kompenzačních pomůcek a s tím související servis, popřípadě i montáž u uživatele, distribuce (prodej) příslušenství ke sluchadlům (olivky, baterie, akumulátory atd.).⁵³

3.2.4 Programy sociální rehabilitace

Základním úkolem sociální rehabilitace je dosáhnout u sluchově postiženého jedince akceptace jeho postižení a vytvoření pozitivního vztahu k němu, tj. schopnost aktivně se podílet na kompenzaci následků postižení a vybudovat si „obranný mechanismus“ proti jeho negativním dopadům.⁵⁴

Poradenská centra pořádají pro své klienty psychorehabilitační kurzy a rekondiční pobyty, kde je nutné spolupracovat s logopedem, foniatrem, psychologem a dalšími odborníky na problematiku sluchového postižení. Tyto kurzy či pobyty mohou být docházkové, víkendové nebo týdenní a jsou spojené s výukou odezírání, znakové řeči. Jsou také jednou z možností, jak se vyrovnat se sluchovou vadou.⁵⁵

I zde poradenskou a přednáškovou činnost zajišťuje Poradenské centrum vlastními pracovníky nebo externími odborníky z různých oborů (lékař, pedagog, právník, foniatr, logoped...).

Těchto kurzů se účastní sluchově postižení různého věku a různých sluchových poruch. Bývají rozděleni do více skupin podle pokročilosti a stupně sluchového postižení.

Nedílnou součástí kurzů jsou i vhodně volené společenské hry. Napomáhají účastníkům uvolnit napětí vyvolané intenzivním studiem a současně modelují situace, s nimiž se mnohdy potýkají v denním soužití.⁵⁶

---

⁵³ srov. MARŠOUNOVÁ, Eva, *Koncepce sociální práce SNN v ČR*, Praha: SNN v ČR, 2008, s. 10

⁵⁴ srov. Tamtéž, s. 5

⁵⁵ srov. Tamtéž, s. 10

⁵⁶ srov. Tamtéž, s. 4-6

- **Kurz odezírání** poskytuje sluchově postiženým základy dovednosti odezírat orální mluvenou řeč zrakem a její pochopení z pohybu mluvidel – rtů, zubů, jazyka, lícních svalů, tváře, výrazu očí, mimiky, gestikulace rukou a konečně i celého těla. Při lekcích odezírání je nacvičováno odezírání, správná výslovnost, rozšiřována slovní zásoba, zdokonalováno hmatové, čichové, chuťové a zrakové vnímání.⁵⁷

Podmínkou úspěšného odezírání je dobrý zrak. Odezírání je podmíněno inteligencí sluchově postiženého, gramatickým vývojem řeči, přesností pojmového myšlení, zkušenostmi a úrovní sociálních vztahů, emocemi, stavem organismu, ale také vrozenými předpoklady. Není však možné odezírat vše. Dvojice znělých a neznělých hlásek se artikulují stejně a hlásky se dají rozpoznat pouze podle toho, zda současně kmitají hlasivky. To neslyšící (pokud se nedotýká rukou krku mluvčího) poznat nemůže. Odezírat také nelze intonaci, ironii... Obvykle se uvádí, že odezít lze v nejlepším asi 30 % fonemické informace řeči.⁵⁸

Odezírání je pro všechny kategorie sluchově postižených mimořádně důležité. Schopnost nebo neschopnost neslyšícího odezírat rozhoduje do značné míry o jeho osudu. Jenom málokdo si však naneštěstí neuvědomuje, že odezírání je skutečně schopnost – dar – podobně jako třeba absolutní sluch u slyšících. Odezírání je tedy schopnost, a není tudíž pravdivá obecně rozšířená představa, že lépe odezírají ti, kteří to více potřebují. Řada normálně slyšících odezírá lépe než mnozí sluchově postižení, aniž by o této své schopnosti měli nějaké tušení, nebo ji nějak trénovali. U toho, kdo tuto schopnost má, ji lze dalším tréninkem rozvinout. Odezírání je vhodnější pro nedoslýchavé, pro neslyšící je vysoce náročné.⁵⁹

- **Kurzy znakové řeči** umožňují sluchově postiženým naučit se základům znakové řeči, osvojit a zdokonalit ji, dochází k rozšiřování pojmové zásoby. Narozdíl od odezírání má výuka znakové řeči pro neslyšící vysoký efekt. Nedoslýchaví ovládají znakovou řeč jen velmi málo.⁶⁰

Na závěr kurzu jsou zhodnoceny vstupní a výstupní testy. Jejich výsledky konkrétně dokládají význam pořádání těchto kurzů neboli rekondičních pobytů.

---

⁵⁷ srov. ŠEMBEROVÁ, Simona, *Standardy kvality – Standard č. 1, Specifika sluchového postižení*, Brno: SNN v ČR 2007, s. 22

⁵⁸ srov. BÍMOVÁ, Petra, *Ve světě sluchového postižení* Praha: FRPSP, 2005, s. 42

⁵⁹ srov. STRNADOVÁ, Věra, *Hádej co říkám aneb odezírání je nejisté umění*, Praha: ASNEP, 2001, s.6-12

⁶⁰ srov. ŠEMBEROVÁ, Simona, *Standardy kvality – Standard č. 1, Specifika sluchového postižení*, Brno: SNN v ČR 2007, s. 22

Kurzy znakové řeči však Poradenská centra nepořádají jen pro sluchově postižené, ale i pro slyšící občany, kteří mají zájem se „jazyk“ neslyšících naučit. Tato činnost je velmi záslužná, neboť napomáhá odbourávání bariér mezi slyšícími a neslyšícími lidmi.

3.2.5 Školící a přednášková činnost

Další činností Poradenských center je pořádání školení a přednášek, především v oblasti zdravotní a sociálněprávní, rodinné a zájmové.

V oblasti zdravotní se jedná zejména o přednášky lékařů – foniatrů, lékařů ORL, logopedů.

V technické oblasti se pořádají přednášky spojené s předváděním kompenzačních pomůcek, při kterých pozvané firmy předvádějí pro sluchově postižené i další zájemce audioprotetiku, nové kompenzační a rehabilitační pomůcky a různé komunikační technologie.⁶¹

3.2.6 Problematika sluchově postižených dětí.

Nemalá pozornost je v Poradenském centru věnována problematice sluchového postižení dětí. Jedním z hlavních cílů je umožnit jim přístup ke vzdělání a následné uplatnění ve společnosti. Snahou také je, aby naši malí spoluobčané mohli své postižení snášet bez větší námahy a pocitu méněcennosti.⁶²

Poradenská centra pořádají pro sluchově postižené děti a jejich rodiče různé přednášky o problematice sluchového postižení. Zde jsou přítomni odborníci – logopedi, foniatri, specialisté ze škol pro sluchově postižené. Výskyt psychických problémů u sluchově postižených je podstatně vyšší než v běžné populaci.

Hlavní problém nedoslýchavých dětí je, že jejich přijetí světem slyšících není nikdy stoprocentní, a pokud se včas nenaučí na odpovídající úrovni i znakový jazyk, odmítne je i společenství neslyšících. V důsledku toho jsou často velice osamocené.⁶³

---

⁶¹ srov. MARŠOUNOVÁ, Eva, *Zpráva o činnosti SNN v ČR za období 2005-2008*, Praha: SNN v ČR 2008, s. 8

⁶² srov. MARŠOUNOVÁ, Eva, *Koncepce sociální práce SNN v ČR*, Praha: SNN v ČR, 2008, s.5

⁶³ srov. Tamtéž, s.6

3.3 Činnost Poradenských center SNN v ČR po roce 2007

V roce 2007 dochází ke změně koncepce sociálních služeb. Od 1. 1. 2007 vstupuje v platnost Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Pro Poradenská centra SNN v ČR to znamená, že již nestačí Statut poradenských center, který vydala Technická a akreditační komise SNN pro další činnost centra. Pokud chtějí vykonávat sociální službu dle zákona 108/2006 Sb., jsou poradenská centra ze zákona povinna zaregistrovat si sociální službu dle zákona u příslušných krajských úřadů dle místa působnosti.

Další problém nastává při splnění podmínky odbornosti pracovníků poradenských center. Dříve postačovalo udělení akreditace zmiňovanou Akreditačně technickou komisí SNN. Většina ředitelů byla z řad sluchově postižených a jen malá část měla vyšší vzdělání. Do této doby postačovala praxe a dlouholeté vlastní zkušenosti, „zapálení pro věc“, které byly zdokonalovány na seminářích konaných ústředím SNN v ČR.

Po přijetí Zákona o sociálních službách nastal problém v možnostech registrace služeb. Z názvu poradenská centra se nabízí jednoznačně registrace Odborného poradenství.

„Odborné sociální poradenství je poskytováno se zaměřením na potřeby jednotlivých okruhů sociálních skupin osob v občanských poradnách, manželských a rodinných poradnách, poradnách pro seniory, poradnách pro osoby se zdravotním postižením, poradnách pro oběti trestných činů a domácího násilí; zahrnuje též sociální práci s osobami, jejichž způsob života může vést ke konfliktu se společností. Součástí odborného poradenství je i půjčování kompenzačních pomůcek.“⁶⁴

Ale vzhledem k požadavku odbornosti na sociální pracovníky a zaměstnání vysokoškolských pracovníků z oboru Speciální pedagogiky, psychologie a dalších souvisejících oborů byla tato možnost u více center znemožněna. A tak se hledaly jiné možnosti jak zachovat stávající chod fungujících služeb.

---

⁶⁴ <http://www.sagit.cz/-zakony/29-III-09>

Činnost SNN v ČR se roztříštila a některá centra neměla chuť ani prostředky se osamostatnit. Registrace tedy proběhla hromadně přes ústředí a tato centra mají registrováno odborné poradenství. Jiná centra volila registraci Sociálně aktivizačních služeb pro seniory a zdravotně postižené, jedno centrum volilo službu Sociální rehabilitace, dalšími službami jsou např. Tlumočnické služby, které jsou vždy v kombinaci s další registrovanou službou. Jedno poradenské centrum registraci nezískalo, pracuje nadále, avšak bez možnosti dosáhnout na financování z rozpočtů krajů nebo MPSV. Další ukončilo činnost úplně. Viz tabulka č. 5-2.⁶⁵

	vznik činnosti	ukončení činnosti	registrace soc.slужeb
Beroun	1995		SP
České Budějovice	1995		SP,SAS
Domažlice	1995		OSP
Hodonín	1995		Bez registr.
Jihlava	1997		SP,SAS,TS
Kladno	1995		OSP
Kroměříž	2003		OSP,TS,SAS
Most	1996		OSP,SAS,TS
Plzeň	1997	2007	-
Praha	1993		OSP,TS,CDS
Prostějov	1997		SP,SAS,TS
Příbram	1993		SP
Tábor	1995		SP
Uherské Hradiště	2003		SAS
Valašské Meziříčí	1995		OSP
Veselí nad Moravou	2004		SR, SAS
Zlín	1995		OSP, TS
Vysvětlivky			
TS - Tlumočnické služby			
SAS - Sociálně aktivizační služby			
OSP - Odborné soc. poradenství			
SP - Sociální poradenství			
CDS - Centrum denních služeb			
SR - Sociální rehabilitace			

⁶⁵ srov. MARŠOUNOVÁ, Eva, *Zpráva o činnosti SNN v ČR za období 2005-2008*, Praha: SNN v ČR 2008, s. 6

Podstatné ale je, že v konečné fázi se pro uživatele sociálních služeb nic nezměnilo. Koncepce sociálních služeb SNN v ČR nám udává směr od roku 2000. Je jen zapotřebí dostát všem náležitostem, které nám ukládá zákon o sociálních službách. Ten přinesl mnoho změn, jež se promítly do administrativní práce. Bylo potřeba vytvořit ucelenou metodiku práce, kterou jsou Standardy kvality sociální práce.

3.5 Personální obsazení poradenských center

Vedoucí pracovník poradenského centra (ředitel) odpovídá za řádný chod a hospodaření poradenského centra. Ředitel má právo uzavírat pracovněprávní vztahy ve formě dohody o činnosti a práci poradenského centra. Je jmenován a odvoláván ústředím SNN v ČR Praha.⁶⁶

V poradenských centrech je dále zaměstnán sociální pracovník, technik – pracovník v sociálních službách, tlumočník – pracovník v sociálních službách. Počet pracovníků závisí na velikosti spádové oblasti a počtu uživatelů centra, v neposlední řadě také na získané dotaci.⁶⁷

Podmínkou registrace služby je však takzvaná zastupitelnost pracovníků, a tak i naše centra musela přijímat nové pracovníky, většinou formou dohod o provedení práce.

3.6 Poradenské centrum SNN v ČR, Veselí nad Moravou

Poradenské centrum Veselí nad Moravou, ve kterém pracuji, má za cíl nejen napomáhat k prosazování práv a svobod sluchově postižených občanů, ale bere na sebe ještě další úkol, a to pomáhat svým uživatelům v oblasti víry.

Tato iniciativa vzešla z řad pracovníků našeho centra, nezapadá tedy do Koncepce sociální práce SNN v ČR.

---

⁶⁶ srov. MARŠOUNOVÁ, Eva, *Zpráva o činnosti SNN v ČR za období 2005-2008*, Praha: SNN v ČR 2008, s. 6

⁶⁷ srov. NOVOTNÝ, Jan, *směrnice Akreditační a technické komise SNN V ČR*, Praha: SNN v ČR 2000, s. 5

Všichni pracovníci našeho centra mají osobní zkušenosti z oblasti sluchového postižení. Jedná se buď o rodiče sluchově postižených dětí, nebo samotné sluchově postižené pracovníky. Všichni jsme věřící, a tak si uvědomujeme, jaké problémy mají sluchově postižení občané v oblasti víry.

Nedávno se mi dostala do rukou kniha *Psáno do našeho kraje* od Pátera Arnošta Bindače. Jsou zde příběhy našeho kraje, které zapsal v době působení, a to od roku 1970 do roku 1986. Na straně 99 mne zaujala věta: „*Ve které obci, ve které farnosti se nevyskytne hluchoněmý občan? Jen těžko si dovedeme představit, jakým vnitřním životem tito chudáci žijí. Většinou dovedou psát a číst. Většinou mají dobré oči. Tak mají kontakt s okolním světem.*“⁶⁸

Povídka dále vypovídá o tom, jak tento hluchoněmý Martin chodil pravidelně na nedělní bohoslužby, odezíral ze rtů, nerozuměl skoro ničemu, jen slovo Bůh pro něj znamenalo mnoho. „*Vždyť Bůh, to Martin věděl, je ta jediná pravá skutečnost. V ní má všechno své zdůvodnění a existenci. Martin se rozletěl v myšlenkách do vesmíru, do polí a lesů, do krásy a účelnosti i těch nejmenších květů – Martin se zastavil u člověka a vítal Boha v jednání dobrých lidí.*“⁶⁹

A autor dále pokračuje: „*Klanět se Bohu znamenalo pro hluchoněmého Martina zapomenout na sebe a ponořit se, ztratit se v nesmírném moři Boží laskavosti, dobroty a krásy. Martin byl šťastný. Tak šťastný, jako tehdy, když v mladém věku seděl vedle své matky a cítil tlukot jejího srdce. On Boha miloval.*“⁷⁰

Také my se při své práci se sluchově postiženými setkáváme s různými názory a životními příběhy. Převážná většina našich uživatelů jsou starší nedoslýchaví lidé, kteří byli ve většině případů vychováni ve víře.

Jako příklad mohu uvést příběh jedné klientky, který je téměř shodný s osudy většiny starších osob se sluchovým postižením.

---

⁶⁸ BINDAČ, Arnošt, *Psáno do našeho kraje – povídka Hluchoněmý*, Kněždub: Obecní úřad Kněždub, 2002, s. 99

⁶⁹ Tamtéž, s. 99

⁷⁰ Tamtéž, s. 99

Jedná se o ženu ve věku 74 let, která byla vychovávána ve víře a žije v ní stále. Během posledních 20 let se jí zhoršoval sluch až do té míry, že není schopna vnímat přes sluchadlo mluvenou řeč natolik, aby rozuměla mluvenému slovu. Její sluchové postižení ji neizolovalo jen od kulturního dění, ale i od plného prožívání bohoslužeb v kostele. Zatím jako jediné vhodné řešení sejevilo nainstalování indukční smyčky se zesilovačem v jejím domově. Pomocí tohoto zařízení je v současné době schopna poslouchat bohoslužby přenášené rozhlasem a televizí.⁷¹

Druhou skupinou jsou starší plně neslyšící klienti, kteří byli od svého raného věku umístěni ve speciálních ústavech pro neslyšící a k víře nemají žádný vztah, nebyli k ní vedeni. Nebo vyrůstali v prostředí slyšící rodiny, která s nimi jen stěží komunikovala. Zde bych jako příklad uvedla prelingválně neslyšící manžele, kteří navštěvují naše centrum.

Jedná se o manžele v raném důchodovém věku. Paní vyrůstala v ústavu pro sluchově postižené a do rodiny dojížděla jen zřídka. Pán žil v rodině, která s ním komunikovala jen omezeně, na což si stěžuje dodnes. Vzhledem k tomu, že nebyli vychováni ve víře, jak jsem uvedla výše, si ani v pozdějším věku vztah k víře nevybudovali.⁷²

U uživatelů středního věku máme podobné zkušenosti. Opět uvedu příklady dvou klientů centra, a to nedoslýchavého a prelingválně neslyšícího.

Nedoslýchavý muž s těžkou nedoslýchavostí ve věku 40 let, který byl vychováván ve víře. Do 15 let byl jeho sluch v pořádku. Plně se zúčastňoval dění farního společenství (ministrování, zpěv ve farní škole a další aktivity). Od 15. roku se mu postupně začal zhoršovat sluch až do 30 let, kdy se jeho sluch zhoršil natolik, že musel výše uvedené aktivity výrazně omezit, např. zpěv ve škole úplně ukončit. V současné době dochází na bohoslužby, ale stejně jako u starších nedoslýchavých klientů má problém rozumět mluvenému slovu. Situaci řeší tím způsobem, že vyhledává místo poblíž reproduktoru v přední části kostela, aby mohl i odezírat.⁷³

---

⁷¹ srov. Evidence klientů, *Klientská karta*, Poradenské centrum SNN v ČR Veselí nad Moravou, 2009

⁷² srov. Tamtéž

⁷³ srov. Tamtéž

Prelingválně neslyšící uživatel ve věku 33 let, který pochází ze sociálně slabé a neúplné rodiny, v posledních letech tyranizován svým otčímem (vlastního otce nikdy nepoznal, nebyl mu umožněn styk ani bližší informace o něm), rodina s ním neumí komunikovat a ani nechce. Centrum mu pomáhalo zajistit tlumočnicka, který byl nezbytný při přijetí svátosti manželství. Bylo zapotřebí uskutečnit jednání s děkanem farnosti. Následně jsme s ním i s klientem úzce spolupracovali při vyřizování formalit nezbytných k uskutečnění církevního sňatku (vyřízení formalit pro matriku města). Celý obřad musel být tlumočen do znakového jazyka, protože klient i jeho svědek jsou neslyšící a v případě nepřítomnosti tlumočnicka by nebyl sňatek právně platný.⁷⁴

Poslední skupina jsou mladí lidé přibližně do 25 let a také děti se sluchovou vadou. U současných mladých a dětí se odráží dědictví minulého režimu. Jejich rodiče, zvláště pak ti, kteří bydleli ve městech, nebyli vychováni ve víře, a tak svým dětem nejsou nápomocni při poznávání víry.

V případě věřících rodičů nastává problém v zhoršené komunikaci. I když se rodiče snaží dítěti víru předávat a s dětmi navštěvují bohoslužby, většina dětí je odmítá navštěvovat se slovy, že nerozumí tomu, co se říká, a tak jejich vztah k víře je vlažnější, až časem v některých případech úplně vymizí.

V současné době je možnost, ale jen ve větších městech, navštěvovat například křesťanská společenství, která pořádají bohoslužby a setkávání nad výkladem bible tlumočené do znakového jazyka.

Podobné osudy našich nedoslýchavých uživatelů nás přivedly na myšlenku uskutečnit ve spolupráci s děkanátem našeho regionu projekt, při kterém bychom byli nápomocni nainstalovat indukční poslech do kostelů. Tento projekt je zatím ve fázi přípravy, kdy jsme se setkali s kněžími jednotlivých farností za podpory děkana.

Z dalších aktivit, které v našem centru uskutečňujeme pro věřící, je například zajištění tlumočnicka při udělení svátostí, jak jsem uvedla v příkladu výše. A také je u nás možné zapůjčit slovník křesťanských znaků v tištěné i audiovizuální podobě pro rodiče sluchově postižených dětí, ale nejen pro ně.

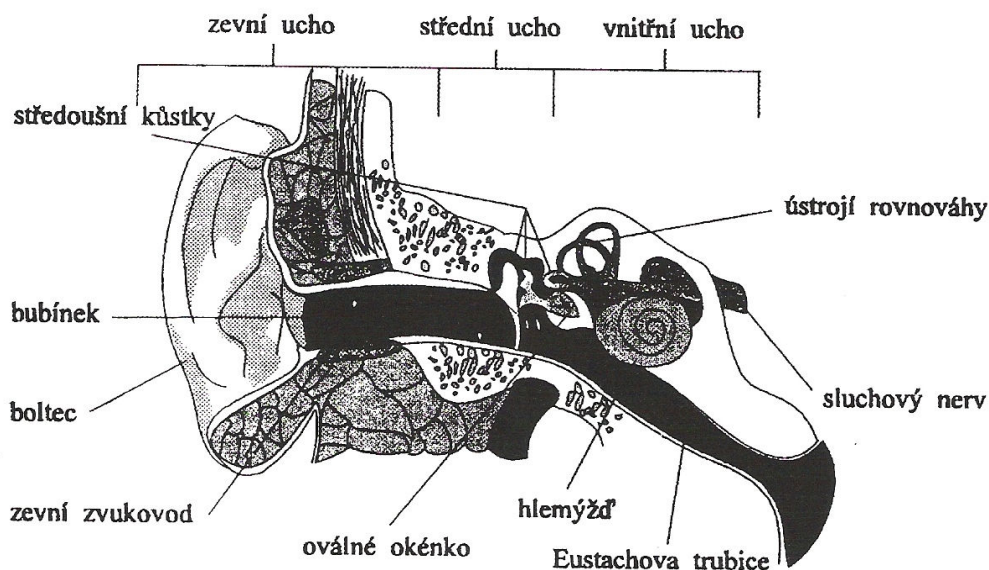
⁷⁴ srov. Evidence klientů, *Klientská karta*, Poradenské centrum SNN v ČR Veselí nad Moravou, 2009

4 Vady sluchu

Každý, kdo se zabývá prací se sluchově postiženými, by měl znát základní informace o sluchovém ústrojí a jeho funkci. Nejedná se jen o základy anatomie a fyziologie. Vhodné je znát základní terminologii z oblasti vyšetření sluchu, různých metod využívaných v audiometrii. Také se základní terminologií a klasifikací různých druhů a typů sluchových vad.

4.1 Anatomie a fyziologie sluchového ústrojí

V této podkapitole bych chtěla ve stručnosti seznámit s anatomií a fyziologií sluchového ústrojí, což je důležité pro pochopení dalších informací o sluchových vadách. Pro lepší orientaci jsem zvolila schéma lidského ucha⁷⁵

Obrázek 1

Lidské ucho je složitý orgán, jeho úkol je přijímat zvukové signály. Spolu s mozkovým sluchovým centrem a sluchovými dráhami tvoří sluchový orgán. Jeho cílem je slyšet zvuky a rozpoznat jejich původ a smysl. Jeho nejdůležitější funkce je slyšet a rozumět lidské řeči.

Zvuk se šíří prostorem jako zvukové vlnění a musí projít všemi jeho částmi.⁷⁶

⁷⁵ JUNGOVÁ, Ivanka, diplomová práce *Raná péče o sluchově postižené děti*, Brno 2000, s. 15

⁷⁶ srov. PULDA, Miloš - LEJSKA, Mojmir. *Jak žít se sluchovou vadou*. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 1996. s. 7

4.1.1 Zevní ucho

Zevní ucho má dvě části – viditelný boltec, který má tvar mělkého trychtýře, a skrytý zvukovod, ten je asi 2 cm dlouhá esovitě prohnutá trubice končící pružnou blankou – bubínkem, za kterým pokračuje Eustachova trubice. Bubínek odděluje zevní ucho od ucha středního.⁷⁷

Funkce boltce je pro slyšení jen méně významná, ale pro celkový poslech je nepostradatelný. Boltec zachytává zvukové vlny a tím pomáhá určit, odkud přichází zvuk. Zvukovod se chová jako zvukový kanál. Zvuk se tedy v zevním uchu koncentruje a vede k uchu střednímu.⁷⁸

4.1.2 Střední ucho

Střední ucho představuje uzavřená dutinka vyplněná vzduchem, ve které jsou uloženy středoušní kůstky – kladívko, kovádlíka a třmínek,⁷⁹ které spolu s bubínkem tvoří převodní systém ucha. Ve středouši jsou také dva malé svaly, které svým stažením chrání náš sluchový orgán před náhlými, příliš silnými zvuky. Středoušní dutina je spojena pomocí Eustachovy trubice s nosohltanem. Úkolem této trubice je vyrovnávat tlak v dutině středoušní s tlakem okolí.⁸⁰

Hranici mezi vnějším a středním uchem tvoří ušní bubínek což je elastická blanka. Jejím úkolem je zvukové vlny přeměnit na vlny mechanické. Jako příklad můžeme uvést, že je to podobné, jako když prudce akcelerující letadlo při startu rozkmitá elektrické dráty nebo okenní tabulky. Dále je už zvuk veden mechanické kmitání, postupně se rozechvívají sluchové kůstky a ta poslední, třmínek, předává tyto kmity do ucha vnitřního.⁸¹

---

⁷⁷ srov. HRABOŇ, Miloslav a kol., *Nedoslychavost*, Praha: Makropulos, 1998, s. 15 - 16

⁷⁸ srov. PULDA, Miloš - LEJSKA, Mojmir. *Jak žít se sluchovou vadou*. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 1996. s. 7

⁷⁹ srov. PULDA, Miloš - LEJSKA, Mojmir. *Jak žít se sluchovou vadou*. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 1996. s. 7

⁸⁰ srov. HRABOŇ, Miloslav a kol., *Nedoslychavost*, Praha: Makropulos, 1998, s. 16 - 17

⁸¹ srov. PULDA, Miloš - LEJSKA, Mojmir. *Jak žít se sluchovou vadou*. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 1996. s. 7 - 8

4.1.3 Vnitřní ucho

Vnitřní ucho je složeno s hlemýždě (kochley) a tří polokruhovitých kanálků, které jsou na sebe v prostoru uloženy kolmo a jsou centrem rovnováhy. Je spojeno se středním uchem dvěma okénky a vyplněno tekutinou a vláskovými buňkami, které se pohybují současně s tekutinou, a jejich pohyby se mění na nervové impulsy směřující vlákny sluchového nervu k mozku.⁸²

Název hlemýždě vznikl podle tvaru, který připomíná. Je to dvaapůlkrát stočený kanálek, který je vyplněn tekutinou. V této tekutině plove vlastní sluchové ústrojí, které je složeno z řasnatých buněk. Rozkmitaná tekutina dráždí sluchové buňky. Podrážděná je vždy jen část buněk, a to podle výšky přijímaného zvuku.⁸³

Sluchové buňky předávají informace o slyšeném zvuku sluchovému nervu, jemuž se říká osmý hlavový, nebo jen osmý nerv a ten je vede do sluchového centra ve spánkovém laloku velkého mozku. Toto centrum je určeno pro dešifrování zvuku.⁸⁴

4.2 Vady a poruchy sluchu

Sluchová vada je trvalé postižení a není zde možnost úplné nápravy zatímco porucha sluchu je postižení sluchové funkce, která má přechodný charakter a kvalita sluchu se může po vhodné léčbě vrátit k normálu nebo alespoň výrazně zlepšit.

Poruchy sluchu dělíme na dva základní druhy a to na centrální, který jsou způsoben různými procesy a ty postihují podkorový a korový systém sluchových drah.

A dále pak periferní takzvanou periferní nedoslýchavost (hluchotu), kterou dále dělíme z praktického hlediska do dvou velkých skupin, uvedených ve dvou dalších podkapitolách, které se od sebe liší příčinou vzniku poruchy, místem a charakterem postižení a také možnostmi léčby.⁸⁵

Víme tedy, že ke zhoršení nebo ztrátě sluchu vede celá řada poruch postihující zevní, střední, vnitřní ucho nebo sluchový nerv.⁸⁶

---

⁸² srov. HRABOŇ, Miloslav a kol., *Nedoslýchavost*, Praha: Makropulos, 1998, s. 17 - 18

⁸³ srov. PULDA, Miloš - LEJSKA, Mojmir. *Jak žít se sluchovou vadou*. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 1996. s.8

⁸⁴ srov. HRABOŇ, Miloslav a kol., *Nedoslýchavost*, Praha: Makropulos, 1998, s. 18

⁸⁵ srov. PULDA, Miloš - LEJSKA, Mojmir. *Jak žít se sluchovou vadou*. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 1996. s.8

⁸⁶ srov. HRABOŇ, Miloslav a kol., *Nedoslýchavost*, Praha: Makropulos, 1998, s. 24

4.2.1 Převodní poruchy

Do převodní nedoslýchavosti patří všechny poruchy sluchu, které jsou lokalizovány v oblasti zevního a středního ucha. Jsou to vesměs stavy, které zbrzdí převod akusticko-mechanického vlnění do tekutin vnitřního ucha. Jedná se o překážky mechanické, tím může být dočasný uzávěr zvukovodu (např. ucpávka ušního mazu, cizí předmět), a nebo překážky, které vznikají při zánětech nebo zraněních, např. perforace bubínku po zánětu či traumatu. Velká část převodních poruch je proto léčitelná.⁸⁷ Převodní se jim říká proto, že je při nich znemožněn převod zvuků do vnitřního ucha. Ztráty sluchu při těchto poruchách zpravidla nepřesahují 60 dB. Zde je možná dobrá kompenzace sluchadly. Nejčastější příčinou je ucpání zvukovodu, druhou nejčastější příčinou bývá akutní zánět středního ucha. Další příčinou může být onemocnění otoskleróza, které postihuje nejčastěji mladé lidi. Méně častými příčinami jsou vrozené vady zevního a středního ucha. Převodní poruchy mohou vyvolat i úrazy hlavy.⁸⁸

4.2.2 Vady sluchu percepční

U sluchových vad percepčních je porušena funkce vnitřního ucha, příčinou je postižení sluchových buněk hlemýždě, sluchového nervu nebo sluchových drah. Sem patří např. vrozené poruchy sluchu, stařecké poruchy sluchu, poruchy podmíněné hlukem a jinými vlivy, poruchy pochřipkové, cévní a nervové. Tyto poruchy sluchu jsou pro nás léčebně neovlivnitelné.⁸⁹

U percepčních poruch rozlišujeme místo vzniku. U poruch lokalizovaných přímo v hlemýždi mluvíme o nedoslýchavosti kochleární. Pokud se jedná o poruchu sluchu za hlemýžděm v sluchovém nervu či dráze, jedná se o poruchu retrokochleární, někdy taky nazývanou nesprávně centrální. Poruchy centrální jsou až v oblasti podkorové a korové CNS.⁹⁰

Příčiny vad sluchu dělíme na tři kategorie:

---

⁸⁷ srov. PULDA, Miloš - LEJSKA, Mojmír. *Jak žít se sluchovou vadou*. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 1996. s.8

⁸⁸ srov. HRABOŇ, Miloslav a kol., *Nedoslýchavost*, Praha: Makropulos, 1998, s. 25

⁸⁹ srov. PULDA, Miloš - LEJSKA, Mojmír. *Jak žít se sluchovou vadou*. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 1996. s.8

⁹⁰ srov. HRABOŇ, Miloslav a kol., *Nedoslýchavost*, Praha: Makropulos, 1998, s. 27

- Vady, které jsou získané nebo způsobené vlivy prostředí v období prenatalním, natálním či postnatálním. Těmito vlivy mohou být ototoxické láky jako je nikotin, chemoterapie, antibiotika atd., infekce matky v těhotenství, např. toxoplasmóza, zarděnky, meningitida u dítěte, traumata.
- Příčiny dědičné nebo genetické.
- Nezjištěné příčiny (60 % dětí se sluchovou vadou se rodí do rodin zcela zdravých).

4.2.3 Ušní šelesty

Velice nepříjemná vada jsou ušní šelesty (tinnitus aurium). Jedná se o sluchový vjem bez vnějšího podnětu. Postižený člověk slyší různé hučení, pískání, šustění atd. v odlišné intenzitě.

Ušní šelesty rozdělujeme na objektivní a subjektivní. Objektivní podle toho, že zdroj zvuku je v těle objektivně přítomen, např. zúžená cévka. U subjektivních tento zdroj chybí.⁹¹

4.3 Vady sluchu a jejich diagnostika

Vady sluchu dělíme do tří základních skupin.

- osoby prelingválně neslyšící zde je diagnostikována hluchota (praktická, úplná, zbytky sluchu). U takto postižených osob se projevuje neschopnost slyšet a rozumět lidské řeči – vymezuje se pomocí udání těchto hodnot sluchu 512 Hz – 85 dB, 1000 Hz – 95 dB a 2048 Hz – 95 dB (dle audiometrického vyšetření).⁹²

Prelingválně neslyšící jsou Ti, kteří se neslyšící narodí nebo o sluch přijdou v době, kdy ještě není vytvořena řeč to znamená do věku 5 – 6 let.⁹³

---

⁹¹ srov. HRUBÝ, J. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu*, 2. díl. Praha: Septima, 1998, s. 44

⁹² srov. POUL, Jan, *Dítě s vadou sluchu – jeho včasná výchova v rodině*, Praha: Gong-Press, 1992, s. 62

⁹³ srov. KOVÁŘÍKOVÁ, Anežka, absolventská práce *Náplň a činnost Poradenských center Svazu neslyšících a nedoslýchavých v České republice*, Kroměříž, 2005, s. 7

- osoby nedoslýchavé diagnostikujeme těžkou, středně těžkou a lehkou nedoslýchavostí, všechny můžeme kompenzovat vhodnými sluchadly.⁹⁴
„Nedoslýchavost tedy znamená každé zhoršení sluchu oproti běžné populaci, nikoliv však jeho úplné vymizení“⁹⁵
- osoby ohluchlé neboli postlingválně neslyšící, zde se jedná o ztrátu sluchu po vytvoření řeči, pro závislost řeči na sluchu je rozhodujícím, kdy k ohluchnutí došlo. Hlavním problémem ohluchlých je psychologický. Velice postrádají zvuky. Pokud dojde k ohluchnutí v pozdějším věku je velmi obtížné osvojit si odezírání nebo znakovou řeč.⁹⁶

Pro názornost tabulka sluchového postižení dle Potměšila⁹⁷

Položka	Druh zdravotního postižení	Stupeň zdravotního postižení v %
1.	Oboustranná lehká až středně těžká nedoslýchavost	10 - 20
2.	Vrozená nebo získaná oboustranná hluchota praktická nebo úplná u dětí před 6. rokem života před rozvinutím řeči, do ukončení povinné školní docházky	70 - 80
3.	Oboustranná úplná nebo praktická hluchota u dětí, ke které došlo až po rozvinutí řeči (tj. po 6. roce života, do ukončení povinné školní docházky)	60 - 70
4.	Oboustranná praktická hluchota	50 - 55
5.	Oboustranná úplná hluchota	60 - 65
6.	Oboustranná těžká nedoslýchavost dětí vzniklá před 6. rokem života, do ukončení povinné školní docházky	30 - 40
7.	Oboustranná těžká nedoslýchavost vzniklá po 6. roce života dítěte a oboustranná těžká nedoslýchavost u dospělých	20 - 25

Tabulka 1

Pro srovnání vkládám tabulku, která byla vytvořena jako příloha k standardům kvality složkami SNN v ČR⁹⁸

⁹⁴ srov. POUL, Jan, *Dítě s vadou sluchu – jeho včasná výchova v rodině*, Praha: Gong- Press, 1992, s. 63

⁹⁵ HRUBÝ, Jaroslav, *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu*, 1. díl. Praha: Septima, 1999, s. 43

⁹⁶ srov. KOVÁŘIKOVÁ, Anežka, absolventská práce *Náplň a činnost Poradenských center Svazu neslyšících a nedoslýchavých v České republice*, Kroměříž, 2005, s. 8

⁹⁷ POTMĚŠIL, Miloň. Úvodní stati k výchově a vzdělávání sluchově postižených. Praha: Fortuna, 1999, s. 9

⁹⁸ ŠEMBEROVÁ, Simona, *Standardy kvality- Standard č. 1, Specifika sluchového postižení*, Brno: SNN v ČR 2007, s. 24

Intenzita	Příklad	Název sluchové vady	Ztráta sluchu	Kategorie v sociálním zabezpečení
0 – 30 dB	tichý šepot	Normální sluch	0 – 25 dB	-
40 dB	tichá kancelář, obývací pokoj	Lehká nedoslýchavost	26 – 40 dB	Lehká nedoslýchavost
50 dB	Lednička, mírný vánek, MHD z dálky	Střední nedoslýchavost	41 – 55 dB	Středně těžká nedoslýchavost
60 dB	Klimatizace, hovor, hluk šicího stroje	Středně těžká ztráta sluchu	56 – 70 dB	Těžká nedoslýchavost
70 dB	Veřejná doprava, psací stroj, hlučná restaurace			
80 dB	Metro, zvonění budíku, hluk v továrně	Těžká ztráta sluchu	71 – 90 dB	Praktická hluchota
90 dB	Nákladní auta, nářadí v dílně, hlučné domácí spotřebiče	Velmi těžká sluchová ztráta	91 dB a více (v audiogramu body i nad 1 kHz)	Hluchota
100 dB	Motorová pila, hluk v kotelně, pneumatické kladivo	Velmi těžká sluchová ztráta	91 dB a více (žádné body v audiogramu nad 1 kHz)	Úplná hluchota

Tabulka 2

4.4 Diagnostika sluchu

První přesné audiologické testy vznikly v 19. stol. a to za pomoci ladiček. Teprve později byl vynalezen přístroj zvaný audiometr, který se postupně zdokonaloval.

Dnes je vypracována celá škála sluchových zkoušek a to i pro různé věkové skupiny. Než se přistoupí k vyšetření sluchu, posuzuje se anatomická stavba ucha. Po té následuje vyšetření funkce ucha.

U novorozenců se využívá jednoduchých vyšetření a to vrozených akustických reflexů.

- reflex víčkový při silnějším zvukovém podnětu se sevře víčko, může se objevit i záškub obličejových svalů
- reflex zornicový při zvukovém podnětu dochází ke stažení zornice
- orientační reflex u tohoto reflexu se zastaví dýchací pohyb, dítě se rozpláče⁹⁹

⁹⁹ srov. HOUDKOVÁ Zuzana, *Sluchové postižení u dětí – komplexní péče*, Praha: Triton, 2005, s. 28

4.4.1 Audiometrické vyšetření

Nejrozšířenějším vyšetřením a u nás také nejvíce používaným je vyšetření audiometrické. Provádí se vyšetřením vjemu tónů nebo slov. U vyšetření pomocí čistých tónů se zvuk vede buď vzdušným nebo kostním vedením. Výsledkem vyšetření je tzv. audiogram. Práh vedení pro pravé ucho se značí červenou křivkou a práh levého ucha modrou křivkou.¹⁰⁰ Vyšetření se provádí ve zvukově izolované místnosti nebo-li kabině. Audiologická sestra zde zjišťuje nejnižší slyšitelnou intenzitu nebo-li práh sluchu. Tento test trvá přibližně 20 – 30 minut.¹⁰¹

U malých dětí se audiometrické vyšetření provádí pomocí obrázků. Úkolem speciálních pedagogů a rodičů je nacvičit s dětmi pojmovou zásobu a to alespoň pasivně. Slovní audiometrií jsou opakovaně vyšetřovány i děti s kochleárními implantáty.

Cílem tohoto vyšetření je kvalifikované zhodnocení stavu sluchu.¹⁰²

4.4.2 Tympanometrické vyšetření

Přidělení sluchadla předchází ještě vyšetření tympanometrické. Zjišťuje se vztah poddajnosti bubínku a tlaku v zevním zvukovodu. Lékař zjistí správnou funkci Eustachovy trubice, vzdušnosti středouší, středoušního tlaku také stav bubínku a středoušních kůstek.¹⁰³ Při napnutí středoušních svalů se poddajnost bubínku snižuje a přístroj zobrazí změnu poddajnosti v podobě křivky. Pokud se jedná o sluchovou vadu jsou reflexy hůře vybavitelné nebo zcela chybějí podle závažnosti sluchové vady.¹⁰⁴

4.4.3 BERA

U všech pacientů i dětí novorozeneckého věku, lze provádět vyšetření, které není závislé na spolupráci a tím je BERA. Je nejdůležitějším vyšetřením sluchového prahu, dokáže přesně zmapovat funkci kmenové a podkorové části sluchové dráhy.

---

¹⁰⁰ srov. JUNGOVÁ, Ivanka, diplomová práce *Raná péče o sluchově postižené děti*, Brno 2000, s.23

¹⁰¹ srov. HRABOŇ, Miloslav a kol., *Nedoslýchavost*, Praha: Makropulos, 1998, s. 40

¹⁰² srov. JUNGOVÁ, Ivanka, diplomová práce *Raná péče o sluchově postižené děti*, Brno 2000, s.24

¹⁰³ srov. Tamtéž, s.22

¹⁰⁴ srov. HRABOŇ, Miloslav a kol., *Nedoslýchavost*, Praha: Makropulos, 1998, s. 43 - 44

Na určitá místa se upevní elektrody a na uši se nasadí sluchátka, pomocí počítače se zpracovávají signály z mozku. Lékař hodnotí časové zpoždění jednotlivých vln na křivce.¹⁰⁵

4.4.4 Screening otoakustických emisí

„Screening otoakustických emisí je metoda vyhledávající rizika přítomnosti sluchové vady u novorozenců.“¹⁰⁶ Toto vyšetření není pro dítě zatěžující a může se provést již druhý den po porodu. U nás zatím běžně nepoužíváno. Metoda se postupně prosazuje na odděleních neonatologické péče, kde jsou vyšetřováni novorozenci se zvýšeným rizikem přítomnosti vady.¹⁰⁷ Tímto způsobem je zjištěno jen 30-50 % dětí se sluchovou vadou.¹⁰⁸

Při tomto vyšetření se do ucha pouští upravené stimuly. Funkční sluchové buňky tvoří velmi slabý zvuk, který zachycuje citlivý mikrofon. Pokud toto vyšetření není odpovídající, vyvolává podezření na vadu sluchu a dítě jde na další vyšetření. Zpravidla na objektivní metodu vyšetření sluchu s názvem ERA nebo BERA.¹⁰⁹ První takovéto vyšetření se doporučuje provést během prvních tří měsíců života dítěte. V případě, že se vysloví podezření na sluchovou vadu, vyšetření se opakuje a v případě opakovaného pozitivního výsledku je dítě dále vyšetřeno objektivní metodou, jak již jsem zmiňovala výše, a to vyšetřením zvaným BERA.¹¹⁰

---

¹⁰⁵ srov. JUNGOVÁ, Ivanka, diplomová práce *Raná péče o sluchově postižené děti*, Brno 2000, s.21 - 22

¹⁰⁶ HOUDKOVÁ, Zuzana, *Sluchové postižení u dětí – komplexní péče*, Praha: Triton, 2005, s. 32

¹⁰⁷ srov. JUNGOVÁ, Ivanka, diplomová práce *Raná péče o sluchově postižené děti*, Brno 2000, s.21

¹⁰⁸ srov. HOUDKOVÁ, Zuzana, *Sluchové postižení u dětí – komplexní péče*, Praha: Triton, 2005, s. 32

¹⁰⁹ srov. JUNGOVÁ, Ivanka, diplomová práce *Raná péče o sluchově postižené děti*, Brno 2000, s.21

¹¹⁰ srov. HOUDKOVÁ, Zuzana, *Sluchové postižení u dětí – komplexní péče*, Praha: Triton, 2005, s. 32

5 Kompenzace sluchového handicapu, kompenzační pomůcky

Pojem kompenzace vychází z latinského compensatio = vyvážení, vyrovnání a znamená v nejširším slova smyslu poskytnutí náhrady, nahrazení, vzájemné vyrovnání.¹¹¹

Mezi kompenzací sluchového handicapu patří metody reedukace a reparace, rehabilitace a metoda kompenzace z fyziologického hlediska.

„Psychologicky představuje kompenzace aktivní způsob, jímž se člověk vyrovnává s nejrůznějšími nezdary např. v učení, v práci, ve hře apod. Fyziologicky je kompenzace vyrovnáváním nebo nahrazováním sníženého výkonu některého orgánu přiměřenou úpravou nebo zvýšením funkce jiného orgánu. Kompenzační metody ve speciálněpedagogickém smyslu tedy soustavně rozvíjejí výkonnost neporušených funkcí jako náhradu za funkci porušenou nebo zcela vyřazenou.“¹¹²

Z definice uvedené v Defektologickém slovníku vyplývá, že rehabilitace je soubor činností, které jedinci napomáhají co nejdříve a co nejlépe se začlenit zpět do společnosti, a stát se tak jejím platným členem.

Reedukace sluchu vychází z latinského reeducatio = převýchova a je to

„souhrn speciálněpedagogických postupů zaměřených na zdokonalování výkonnosti funkce poškozeného nebo nedostatečně vyvinutého sluchového orgánu. Využíváme přitom důsledně komplexnosti smyslového vnímání a rozvíjíme je speciálními metodickými postupy s použitím vhodných pomůcek a přístrojů. Pro optimální reedukaci sluchu a řeči u jedinců s poruchou sluchu je důležité zahájení soustavné reedukace sluchu.“¹¹³

Význam slova reparace lze odvodit z latinského slova reparatio = oprava. Je to *chirurgická nebo protetická úprava orgánového defektu (vzniklého vývojově, po nemoci, po úrazu).*¹¹⁴

---

¹¹¹ EDELSBERG, Ludvík, *Defektologický slovník*, Jinočany: H&H, 2000, s. 158-159

¹¹² Tamtéž, s. 159

¹¹³ Tamtéž, s. 302

¹¹⁴ Tamtéž, s. 325

Bariéru způsobenou sluchovým postižením lze účinně zmírnit, nebo někdy i odstranit kompenzační pomůckou. Na prvním místě jsou to pomůcky komunikační. Tyto pomůcky umožňují slyšet mluvenou řeč a hlavně jí rozumět. Další skupinou komunikačních pomůcek jsou pomůcky, které využívají vnímání psaného textu. Poslední skupinou jsou pomůcky tzv. signalizační.¹¹⁵

5.1 Sluchadla

Mezi skupinu komunikačních pomůcek patří v první řadě sluchadla, ta jsou základní kompenzační pomůckou sluchově postižených.

Je skutečně jen málo lidí s poruchou sluchu, kterým sluchadlo nepomůže. Jeho účinnost závisí na příčině a závažnosti sluchové ztráty, samozřejmě i na ochotě sluchadlo užívat. Ani nejmodernější sluchadlo však nemůže nahradit normální sluch. Pokud si člověk, který trpí poruchou sluchu, slibuje něco podobného, může být zklamán. Avšak sluchadlo zlepší schopnost slyšet a rozlišovat zvuky v různých poslechových situacích.¹¹⁶

Jejich historie je stará přes sto let a v posledních šedesáti letech prodělala sluchadla velký vývoj. Zlepšila se kvalita poslechu i jejich velikost. Sluchadla podle zpracovávání zvuku dělíme na analogová, programovatelná a digitální a v současné době máme pět velikostí sluchadel.¹¹⁷

Podle svého konstrukčního provedení se dělí na sluchadla závěsná, zvukovodová, boltcová, dále brýlová a kapesní, ta jsou však dnes využívána minimálně.

Každé se skládá ze zesilovače, mikrofonu a reproduktoru. U programovatelných sluchadel je navíc ještě paměť a u digitálních mikroprocesor, do které se pomocí počítače uloží nastavení sluchadla. Digitální sluchadla se začala vyrábět v roce 1996. Všechny druhy jsou napájeny bateriemi.¹¹⁸

---

¹¹⁵ srov. KAŠPAR, Zdeněk, *Technické a kompenzační pomůcky pro sluchově postižené*, Praha: Česká komora tlumočnicků znakové jazyka, o. s., 2008, s. 11

¹¹⁶ srov. Tamtéž, s. 12

¹¹⁷ srov. HRUBÝ, J. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu*, 2. díl. Praha: Septima, 1998, s. 92

¹¹⁸ srov. KAŠPAR, Zdeněk, *Technické a kompenzační pomůcky pro sluchově postižené*, Praha: Česká komora tlumočnicků znakové jazyka, o. s., 2008, s. 24-25

5.1.1 Závěsná sluchadla

U závěsného sluchadla jsou mikrofon, elektronika sluchátka i napájecí zdroj vestavěny do pouzdra malého rohlíčku. Sluchadla se zavěšují za ucho a zesílený zvuk je veden krátkou pružnou hadičkou přes ušní tvarovku do zvukovodu.

Jejich největší výhoda je, že u nich nedochází k rušivým vlivům. Jestliže jsou použita na obou uších, pak zajišťují tzv. směrové slyšení (umožňují určit přibližně směr, ze kterého zvuk přichází).

V 70. a 80. letech byla vůbec nejrozšířenějším typem sluchadel a i dnes je jedním z nejužívanějších typů.¹¹⁹

Obrázek 2¹²⁰

5.1.2 Zvukovodová sluchadla

Akustickým přínosem u zvukovodových sluchadel bylo, že se konečně mikrofon ocitl uprostřed ušního boltce. Blízkost sluchátka k bubínku způsobuje, že sluchadla vystačí s menším akustickým ziskem než ostatní.

Tato sluchadla znamenala také podstatné zmenšení oproti závěsům a technologie postupně umožnila, aby se ještě více zmenšila. Menší varianta je sluchadlo CIC, které je plně skryto ve zvukovodu.

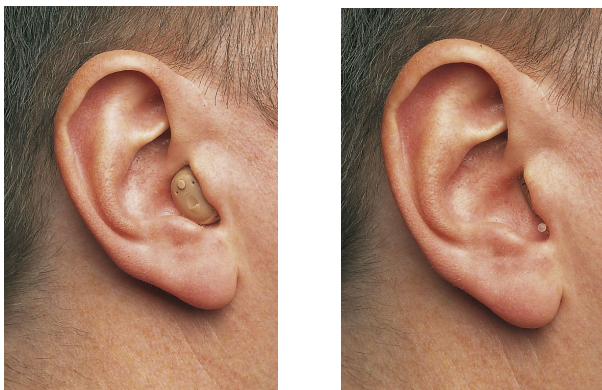
Dnes jsou tato sluchadla vyráběna ve specializovaných laboratořích podle audiogramu nedoslýchavého a na základě odlitku jeho zvukovodu. Ke sluchadlu musí být připevněné táhélko, pomocí něhož lze sluchadlo vyjmout.¹²¹

---

¹¹⁹ srov. HRUBÝ, J. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu*, 2. díl. Praha: Septima, 1998, s. 103

¹²⁰ katalog firmy Widex, Praha: 2009

¹²¹ srov. HRUBÝ, J. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu*, 2. díl. Praha: Septima, 1998, s. 104

Obrázek 3¹²²

Tyto sluchadla jsou velmi nenápadná a jsou dobrým řešením u lehce nedoslýchavých vzhledem k tomu, že zesilovač účinný pro těžší vady nelze umístit do tak malého prostoru, jako je zvukovod. Představují dnes naprostý vrchol mikrominiaturizace v elektronice.¹²³

Několik typů výše zmiňovaných sluchadel na ukázkou (obrázek 7)

Obrázek 4¹²⁴

¹²² katalog firmy Widex, Praha: 2009

¹²³ srov. KAŠPAR, Zdeněk, *Technické a kompenzační pomůcky pro sluchově postižené*, Praha: Česká komora tlumočnicků znakové jazyka, o. s., 2008, s. 21

¹²⁴ katalog firmy Widex , Praha: 2009

5.1.3 Kapesní sluchadla

Dříve se používala také sluchadla kapesní. Skládají se z krabičky (uvnitř je mikrofon, elektrický obvod a napájecí zdroj). Sem se připojuje tenká ohebná šňůrka spojující krabičku se sluchátkem. Na sluchátku je nasazena tvarovka (tzv. ušní vložka se sluchátkem), pomocí které se sluchátko nasadí do ucha.

Od počátku našeho století až do padesátých let byla jediným vyráběným typem. Dnes tvoří již jen asi 1 % ze všech vyráběných sluchadel. Jejich nevýhodou je jejich velikost a nápadnost (viditelnost šňůrky) a zesilování šramotů způsobených třením oděvu o krabičku sluchadla. Nemůžeme je však zavrhnout úplně, jsou to totiž jediné typy, které lze využít u velmi starých lidí. Důvodem je to, že součástky jsou větší, a tak umožňují snadnější manipulaci z hlediska jemné motoriky jejich nositelů. Další výhodou je jejich levný provoz. (Využívají tzv. tužkové baterie.)¹²⁵

Velmi výjimečně se dnes přidělují malým dětem do dvou let věku. Většina lékařů ale i tady volí sluchadla závěsná.

MUDr. Radan Havlík ve svém rozhovoru pro Info Zpravodaj na otázku, jestli už padlo pravidlo zdravotních pojišťoven pro proplácení krabičkových sluchadel u malých dětí, odpověděl „Nepadlo. Nicméně od nás žádné dítě neodchází s krabičkovým sluchadlem, nýbrž se dvěma závěsnými...“¹²⁶

5.1.4 Brýlová sluchadla

Dalšími druhy mohou být sluchadla brýlové, mohou být vhodným řešením u osob, které nosí trvale brýle. Sluchadlo je stěsnáno v nožičkách brýlí. Zvuk ze sluchátka je veden do zvukovodu pružnou hadičkou.

Tyto sluchadla byla před časem hodně používaná, ale dnes pro svou cenu, která je vyšší než u sluchadel závěsných, a také malému výběru stojí na okraji zájmu sluchově postižených. Výhodné jsou už jen brýle s vibrátory na kostní vedení.¹²⁷

---

¹²⁵ srov. KAŠPAR, Zdeněk, *Technické a kompenzační pomůcky pro sluchově postižené*, Praha: Česká komora tlumočnicků znakové jazyka, o. s., 2008, s. 18

¹²⁶ INFO Zpravodaj, Magazín informačního centra o hluchotě, Praha: FRPSP, 15. ročník/číslo 3, 2007, s. 19

¹²⁷ srov. KAŠPAR, Zdeněk, *Technické a kompenzační pomůcky pro sluchově postižené*, Praha: Česká komora tlumočnicků znakové jazyka, o. s., 2008, s. 18-20

5.1.5 Sluchadla pro kostní vedení

Poslední skupinou jsou sluchadla na kostní vedení. Ke kosti se přitlačují speciální pružinou, aby byl přenos co nejlepší. Obdobnou variantou jsou sluchadla BAHA, tato nepoužívají přitlak přes kůži, ale přenášejí zvuk přímo kostním skeletem hlavy. Operačně se zavede do kosti titanový šroub s hlavičkou, na kterou se připevní sluchadlo BAHA.¹²⁸

Díky sluchadlům se nedoslýchaví mohou téměř bez problémů domlouvat se slyšícími, z většiny dříve neslyšících se stali nedoslýchaví. Jenom těm skutečně neslyšícím nemůže bohužel pomoci ani sebedokonalější sluchadlo.

Každé sluchadlo musí být vybráno a seřízeno pouze podle osobních potřeb uživatele. Zodpovědný přístup k výběru a seřízení sluchadla spolu s odbornou erudicí je téměř jistá záruka spokojenosti. Sluchadla jsou hrazena z veřejného zdravotního pojištění, a to částkou, která je stanovena dle tíže sluchové vady, tato částka však neodpovídá ve většině případů ceně sluchadla.

5.1.6 Kochleární implantát

„Kochleární implantáty jsou jedinou vhodnou pomůckou při poruchách způsobených především problémem ve vnitřním uchu. Jsou určeny pro ty osoby, které nejsou schopné získat řečovou informaci ani s nejvýkonnějším naslouchacím aparátem.“¹²⁹

Kochleárním implantátem se dají do značné míry obejít nefunkční vláskové buňky v hlemýždi. K podráždění sluchového nervu dochází uměle, a to slaboučkým elektrickým proudem. Využít ho mohou děti, ale i dospělí, kteří měli před ztrátou sluchu vyvinutou řeč.¹³⁰

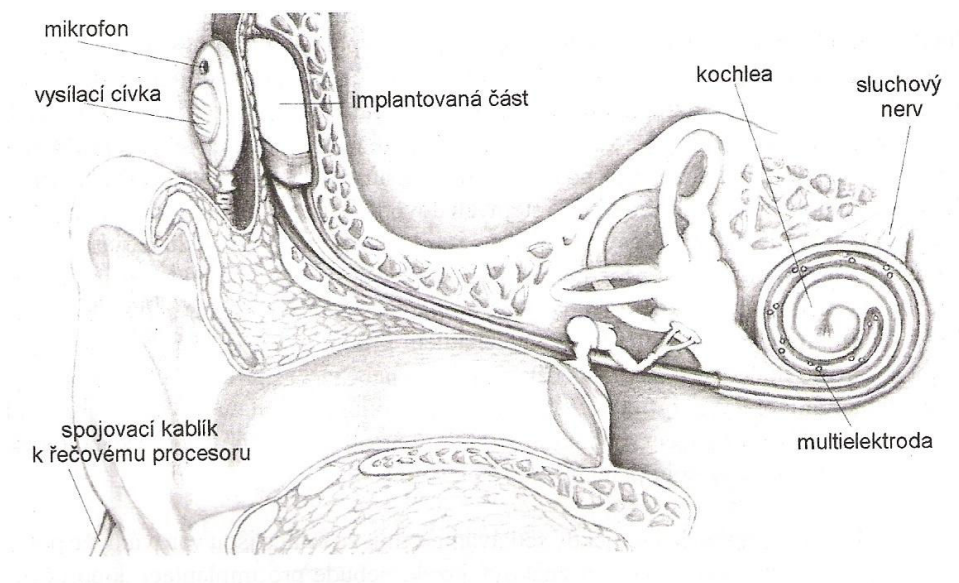
---

¹²⁸ srov. KAŠPAR, Zdeněk, *Technické a kompenzační pomůcky pro sluchově postižené*, Praha: Česká komora tlumočnicků znakové jazyka, o. s., 2008, s. 53-54

¹²⁹ Pochopení kochleárních implantátů, informační publikace firmy MEDEL, s. 10

¹³⁰ srov. HRUBÝ, J. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu*, 2. díl. Praha: Septima, 1998, s. 146

Do kochley je operačně zaveden svazek elektrod.

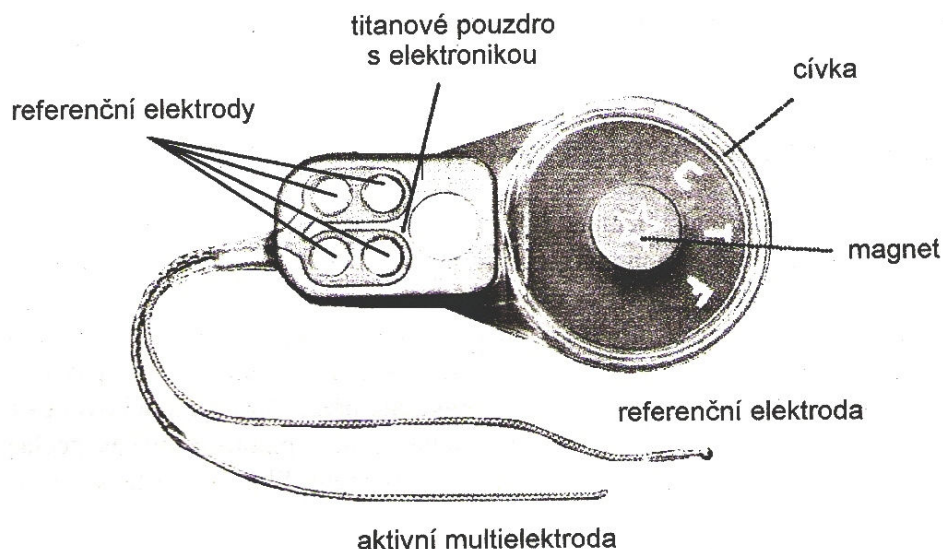

Obrázek 5

„Zvuk je přijímán mikrofonom v horní části řečového procesoru. Tam je zvuk zpracován do zakódovaných signálů, které jsou vedeny do vysílací cívky. Vysílací cívka vysílá signály přes kůži do implantátu (přijímače/stimulátoru), v němž jsou převedeny na elektrické impulzy. Impulzy jsou poslány do svazku elektrod v hlemýždi, kde stimulují vlákna sluchového nervu. Sluchový nerv vede výslednou informaci do vyšších sluchových drah a dále do mozku, který je rozeznává jako zvuk.“¹³¹

---

¹³¹ KAŠPAR, Zdeněk, *Technické a kompenzační pomůcky pro sluchově postižené*, Praha: Česká komora tlumočnicků znakové jazyka, o.s., 2008, s. 56-57

Obrázek 6

Tato operace a celá její příprava je velmi náročná. Dítě je posuzováno odbornou komisí a ta určí, zda je vhodným kandidátem. Pokud je vyjádření kladné, nic už nestojí v cestě operaci, která trvá několik hodin. Maximální doba hospitalizace je dva týdny, potom nastává proces nastavení, a to mezi 4.-6. týdnem po operaci. Toto nastavení se během prvního roku opakuje několikrát, potom se intervaly prodlužují. Po prvním nastavení nastává dlouhodobá rehabilitace.¹³²

Operace je plně hrazena zdravotní pojišťovnou.

5.2 Další formy přijímání zvuku

Každý sluchově postižený se potýká s tím, že nerozumí dobře při poslechu televize a jiných zdrojů zvuku. Jednoduchý poslech, který nikoho neruší lze vyřešit pomocí náhlavních sluchátek. Nevýhodou však je, že u většiny těchto zařízení nelze zapojit sluchátka aniž by se neodpojil zvuk z reproduktorů a tím je znemožněno poslouchat přijímač ostatním členům rodiny. Další nevýhodou je i to, že sluchově postižený je se zdrojem zvuku spojen šňůrou a tak je omezena jeho hybnost. Však největší a zásadní nevýhodou je to, že tato zařízení nemají regulaci hlasitosti, nebo nelze nastavit zesílení zvlášť do levého nebo pravého ucha a nelze regulovat vysoké a hluboké tóny.¹³³

¹³² srov. KAŠPAR, Zdeněk, *Technické a kompenzační pomůcky pro sluchově postižené*, Praha: Česká komora tlumočnicků znakové jazyka, o.s., 2008, s.57

¹³³ srov. Tamtéž, s. 61

Proto je potřebné použít kompenzační pomůcky, které jsou určeny pro sluchově postižené a lze na ně získat příspěvek na opatření zvláštních pomůcek poskytovaný na pomůcky umožňující kompenzaci následků postižení.¹³⁴ dle Vyhlášky č. 182/1991 Sb. v platném znění u obcí s rozšířenou působností

5.2.1 Víceúčelová pomůcka pro sluchově postižené děti

Jedná se o univerzální zesilovač, který umožňuje zesílit zvuk z mikrofonu, televize, rádia atd. a přivést ho do sluchátek, které má sluchově postižené dítě na hlavě. Toto zařízení lze využít i jako zesilovač pro indukční smyčku, a tím odstranit nevýhody, které byly zmiňovány výše. Sluchově postižené dítě poslouchá přes sluchadla v programu, který je určen pro poslech přes indukční smyčku.

Víceúčelová pomůcka je navíc i světelným indikátorem zvuku a indikátorem správné výslovnosti sykavek. Je předurčena pro individuální logopedická cvičení s dítětem. Pomůcka pro děti je indikována zpravidla pro děti do 15 let se ztrátou sluchu větší než 15 dB v lepším uchu, tj. lehce nedoslýchavým až zcela neslyšícím (nejvyšší možný příspěvek dle Vyhlášky 182/1991 Sb. je 100 %), nejvýš však 3000 Kč.

Tato pomůcka je český výrobek a u rodičů byla velmi oblíbená.¹³⁵

Za srovnatelnou pomůcku s touto lze považovat i kurz znakové řeči či odezírání na videokazetě nebo na CD ROM. Kurzy na videokazetách jsou zpravidla indikovány pro sluchově postižené – lehce nedoslýchavé až zcela neslyšící a rodiče takto sluchově postižených dětí.¹³⁶

5.2.2 Individuální indukční smyčka

Indukční smyčka je zařízení, které vyzařuje do místnosti magnetické pole, které se mění podle zvuku. Většina sluchadel má vestavěný tzv. indukční snímač, který umožňuje toto magnetické pole zachytit. Indukční smyčku tvoří několik závitů drátu okolo místnosti. Lze si ji buď zhotovit na míru, nebo ji koupit ve standardní verzi a rozvinout kolem místnosti. Posluchač se pak může pohybovat uvnitř plochy ovinuté smyčkou a stále slyší zesílený zvuk.

---

¹³⁴ srov. HUTAŘ, Jan, *Sociálně právní minimum – pomůcky pro zdravotně postižené*, Praha: NRZP, 2005, s. 24

¹³⁵ srov. HRUBÝ, J. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu*, 2. díl. Praha: Septima, 1998, s. 254

¹³⁶ srov. HUTAŘ, Jan, *Sociálně právní minimum – pomůcky pro zdravotně postižené*, Praha: NRZP, 2005, s. 28 -29

Za srovnatelnou pomůcku lze považovat zesilovač pro indukční smyčku. Indukční smyčku lze připojit pouze k zesilovačům.

Tyto pomůcky nejsou indikovány pro osoby s úplnou hluchotou, protože pro ně nemají význam (nejvyšší možný příspěvek dle Vyhlášky 182/1991 Sb., je 50 %).¹³⁷

5.2.3 Bezdrátové zařízení umožňující poslech televizního přijímače nebo jiného zvuku

Další možností je bezdrátové zařízení pro poslech televize nebo jiného zdroje zvuku. Což jsou bezdrátové soupravy na principu vysílač – přijímač, které se nosí přímo na uších bez použití sluchadel, nebo je doplněno o osobní indukční smyčku. To představuje výhodu hlavně pro děti, které tak nemusí odkládat sluchadla například, když poslouchají pohádku.¹³⁸ K televizoru se postaví vysílač, který vysílá infračervený paprsek nebo radiové vlny nesoucí informaci o zvuku. Sluchátka na hlavě slouží jako přijímač. Některé typy se vyrábějí speciálně pro nedoslýchavé a zvuk je v nich velmi silný. Sluchátka nejsou indikována pro osoby s úplnou hluchotou (nejvyšší možný příspěvek dle Vyhlášky 182/1991 Sb. je 50 %).¹³⁹

5.2.4 Individuální přenosný naslouchací přístroj

Především starší lidé dávají však z různých důvodů před sluchadly přednost jednodušším kompenzačním pomůckám, kterým se říká individuální zesilovače, které jsou levnější než sluchadla a lze na ně poskytnout příspěvek. Individuálních zesilovačů existuje celá řada. Individuální přenosné naslouchací přístroje jsou indikovány lidem, jejichž ztráta sluchu leží mezi 21 až 90 dB v lepším uchu (nejvyšší možný příspěvek dle Vyhlášky 182/1991 Sb., je 50 %).¹⁴⁰

---

¹³⁷ srov. HUTAŘ, Jan, *Sociálně právní minimum – pomůcky pro zdravotně postižené*, Praha: NRZP, 2005, s. 31

¹³⁸ srov. KAŠPAR, Zdeněk, *Technické a kompenzační pomůcky pro sluchově postižené*, Praha: Česká komora tlumočnicků znakové jazyka, o. s., 2008, s. 63

¹³⁹ srov. HUTAŘ, Jan, *Sociálně právní minimum – pomůcky pro zdravotně postižené*, Praha: NRZP, 2005, s. 31

¹⁴⁰ srov. Tamtéž, s. 31

5.2.5 Přenosná naslouchací souprava

Přenosné naslouchací soupravy s rádiovým nebo infračerveným přenosem se skládají ze dvou částí. Rodič, logoped, později učitel má mikrofon s vysílačem rádiového signálu nebo infračerveného záření, žák pak přijímač signálu z vysílačky buď v podobě krabičky do kapsy s připojenou osobní indukční smyčkou, nebo je přijímač připojen k závěsnému sluchadlu pomocí tzv. botičky.

Přenosné naslouchací soupravy nejsou indikovány dětem zcela neslyšícím vzhledem k tomu, že pro ně nemají význam (nejvyšší možný příspěvek dle Vyhlášky 182/1991 Sb., je 75 %).¹⁴¹

Obrázek 7¹⁴²

5.2.6 Kompenzační pomůcky pro nácvik slyšení

Další možná kompenzační pomůcka je indikátor hlásek pro nácvik v rodině (nejvyšší možný příspěvek dle Vyhlášky 182/1991 Sb., je 75 %). Různé technické pomůcky se používají při vytváření mluvy u prelingválně neslyšících dětí, protože jim mají nahradit chybějící kontrolu vlastní výslovnosti sluchem. Tyto indikátory se v současné době realizují formou přídavných karet a speciálního programového vybavení do osobních počítačů. Těmito systémy by měla být zvláště vybavena logopedická pracoviště vzhledem k jejich nákladnosti na pořízení. Další možností je přístroj k nácviku slyšení (nejvyšší možný příspěvek dle Vyhlášky 182/1991 Sb., je 50 %).¹⁴³

---

¹⁴¹ srov. KAŠPAR, Zdeněk, *Technické a kompenzační pomůcky pro sluchově postižené*, Praha: Česká komora tlumočnicků znakové jazyka, o. s., 2008, s. 82-84

¹⁴² katalog firmy Widex

¹⁴³ srov. HUTAŘ, Jan, *Sociálně právní minimum – pomůcky pro zdravotně postižené*, Praha: NRZP, 2005, s. 31

5.3 Kompenzační pomůcky využívající vnímání psaného textu

Do této kapitoly patří zesílené telefony, mobilní telefony, psací telefony, faxové přístroje a v posledních letech i osobní počítače.

5.3.1 Zesílené telefony

V současné době jsou u nás dostupné zesílené telefony několika typů. Mají dostatečně silné zvonění a elektromagnetické pole pro poslech přes indukční smyčku. U některých typů je zvonění doprovázeno záblesky, může zde být připojeno i tlačítko zvané SOS, jak je vidět na obrázku č. 8, u většiny je velký displej.¹⁴⁴

Obrázek 8¹⁴⁵

5.3.2 Psací telefony a faxy, mobilní telefony a osobní počítače

Toto jsou speciální komunikační pomůcky nezbytné pro prelingválně neslyšící a ohluchlé. Nejrozšířenější byly donedávna faxy. Jsou jimi vybaveny instituce, a tak je tato komunikace vyhledávána stále. Výhoda je, že obě strany mají stejný dokument k dispozici.

---

¹⁴⁴ srov. KAŠPAR, Zdeněk, *Technické a kompenzační pomůcky pro sluchově postižené*, Praha: Česká komora tlumočnicků znakové jazyka, o. s., 2008, s. 69

¹⁴⁵ katalog firmy Widex, Praha: 2009

Psací telefony nejsou tolik rozšířeny, i když komunikace je velmi jednoduchá. Tento přístroj na rozdíl od faxu umožňuje sluchově postiženým vést dialog. Psací telefon je jakýsi miniaturní dálkopis, pomocí kterého neslyšící píše svůj vzkaz na klávesnici, a odpověď partnera se jim objevuje na displeji. Za srovnatelnou pomůcku lze považovat mobilní telefon s možností přenosu textových zpráv. Zvláště v poslední době se používání mobilních telefonů rozmohlo. Obrovská výhoda pro neslyšící je vibrační indikace zvonění u mobilních telefonů. Existují také speciální komplety připravené pro neslyšící a nedoslýchavé osoby s vibračním vyzváněním a indukční smyčkou.

Za další srovnatelnou pomůcku je považován osobní počítač s modemem. Pro sluchově postižené je výhodné, že interakce s počítačem je převážně vizuální. Osobní počítače jsou významná pomůcka edukační, neboť neslyšící děti jsou motivovány ke čtení, počítače umožňují využívání multimediálních učebni a mohou vytvářet pracovní příležitosti.

Stejně jako používání mobilních telefonů se v poslední době rozšířilo používání internetu. Poskytuje informační služby ze všech oblastí lidské činnosti. Pomocí internetu mohou sluchově postižení komunikovat se stejně postiženými na celém světě (nejvyšší možný příspěvek na všechny pomůcky z této kategorie je dle Vyhlášky 182/1991 Sb., 75 %).¹⁴⁶

5.4 Signalizační pomůcky

V současné době je na trhu několik systémů pro signalizaci dveřního zvonku. Souprava obsahuje jeden nebo několik vysílačů s přijímačem ve formě lampiček, zábleskových lamp nebo vibrátorů. Vysílače mohou identifikovat např. zvonění zvonku nebo klepání na dveře, zvonění telefonu.

---

¹⁴⁶ srov. KAŠPAR, Zdeněk, *Technické a kompenzační pomůcky pro sluchově postižené*, Praha: Česká komora tlumočnicků znakové jazyka, o. s., 2008, s. 75-81

Do této skupiny pomůcek lze zahrnout i pomůcky k signalizaci pláče dítěte. Jedná se o zařízení, která se umístí do blízkosti postýlky dítěte a která pomocí mikrofonu zachycují pláč dítěte a následně rozsvěcují světlo nebo vibrují. Signál z přijímače s mikrofonem se do světelného indikátoru přenáší nejčastěji pomocí impulsů přenášených elektrorozvodnou sítí v bytě pro starší typy. Nebo v novějším provedení a to rádiovou frekvencí vyhrazenou jen pro sluchově postižené (433 MHz).

Signalizace bytového a domovního zvonku je indikována zpravidla u lehce nedoslýchavých až zcela neslyšících, tj. se ztrátou větší než 20 dB v lepším uchu.

Do stejné kategorie a s totožnými vlastnosti je řazena i Signalizace telefonního zvonku (nejvyšší možný příspěvek na všechny signalizační systémy je dle Vyhlášky 182/1991 Sb. je 100 %).¹⁴⁷

5.4.1 Světelný nebo vibrační budík

Ani lehce nedoslýchavé nevzbudí běžný budík s akustickou signalizací. Pro sluchově postižené lze použít k signalizaci vibrační polštářek, popř. signalizaci světelnou (intenzivní světelné záblesky). Vibrátor nebo fotovýbojka mohou být vestavěny přímo do budíku, nebo mohou být k budíku připojeny kabelem.¹⁴⁸

Za srovnatelnou pomůcku s touto lze považovat vibrační náramkové hodinky nebo vibrační minutky (kuchyňské stopky nošené na krku nebo v kapse).

Tyto pomůcky jsou indikovány zpravidla u lehce nedoslýchavých až zcela neslyšících (nejvyšší možný příspěvek dle Vyhlášky 182/1991 Sb. je 50 %).¹⁴⁹

5.5 Televizor s teletextem a videorekordér

Poslední skupinu kompenzačních pomůcek tvoří televizor s teletextem a videorekordér, v současné době častěji DVD rekordér.

---

¹⁴⁷ srov. KAŠPAR, Zdeněk, *Technické a kompenzační pomůcky pro sluchově postižené*, Praha: Česká komora tlumočnicků znakové jazyka, o.s., 2008, s.87 - 92

¹⁴⁸ srov. Tamtéž, s.93 - 96

¹⁴⁹ srov. HUTAŘ, Jan, *Sociálně právní minimum – pomůcky pro zdravotně postižené*, Praha: NRZP, 2005, s. 29

5.5.1 Videorekordér

Videorekordér je pro sluchově postižené občany významnou pomůckou a to zejména pro neslyšící děti. Jedná se o speciální videorekordéry, které umožňují nahrát tzv. skryté titulky. Indikace pomůcky je u lehce nedoslýchavých až zcela neslyšících (nejvyšší možný příspěvek dle Vyhlášky 182/1991 Sb. je 50 % nejvýš 7000 Kč).¹⁵⁰

5.5.2 Televizor s teletextem

Televizní vysílání představuje pro sluchově postižené základní zdroj informací. Pouze lehce nedoslýchaví rozumí zvukovému doprovodu. Skryté titulky se v ČR přenášejí na stránce 888 teletextu (nejvyšší možný příspěvek dle Vyhlášky 182/1991 Sb. je 50 %, nejvýš 7000 Kč).¹⁵¹

---

¹⁵⁰ srov. HUTAŘ, Jan, *Sociálně právní minimum – pomůcky pro zdravotně postižené*, Praha: NRZP, 2005, s. 30

¹⁵¹ srov. Tamtéž, s. 30

Závěr

Co skutečně očekávají od světa lidé, které osud ošidil o tak důležitý smysl, jako je sluch. Dokážeme my, zdraví slyšící, jako jsem i já, nahlédnout do jejich duší a vžít se plně do jejich pocitů, když si ani nedokážeme představit, jaké je to žít v tichu, když se nemusíme podřizovat nikomu a ničemu? Já sama pracuji jako ředitelka poradenského centra s pěti sty klienty, přesto cítím, že osobnost každého sluchově postiženého člověka je jedinečná. Vidím, jak složité se učí kompenzovat ztrátu sluchu, jak moc těžké je pro sluchově postižené udržet si mezilidské vztahy s okolím. Všechno spočívá v pochopení a toleranci, tito lidé potřebují kolem sebe bytosti, které jim pomohou vyrovnat se s jejich handicapem. Ne však osoby ledajaké, ale vnímavé a pozorné. Potřebují průvodce, nikoliv mluvčí hovořící za ně, oni sami musí mít možnost rozhodovat se za sebe, tak jako každý jiný člověk.

Cílem mé práce bylo poukázat na péči o sluchově postižené v Poradenských centrech Svazu neslyšících a nedoslýchavých v ČR. Tato centra pomáhají těmto občanům nejen při vhodném výběru a obsluze kompenzačních pomůcek, ale také působí pozitivně na duševní rozvoj svých svěřenců, pomáhají jim překonávat jejich bariéry.

Sluchově postižení zde mají možnost začlenit se do společnosti při různých společenských, sportovních a vzdělávacích akcích nebo psychorehabilitačních kurzech. Centra tak pomáhají při odstraňování jejich sociální izolace.

Pracovníci jsou nápomocni při integraci dětí do běžných základních škol, spolupracují s rodinami sluchově postižených dětí od raného věku. U dospělých poradenská centra pomáhají při pracovní rehabilitaci, a to konkrétně při vyhledávání vhodného zaměstnání, kdy se následně navazuje spolupráce se zaměstnavateli uživatelů. Spolupracuje se i s rodinnými příslušníky, aby nedocházelo k izolaci sluchově postiženého v rodině. Tlumočnické služby ve všech oblastech života jsou samozřejmé. Pro klienty imobilní je zřizována terénní služba.

Všichni klienti těchto center se naučí ovládat rehabilitační a kompenzační pomůcky, aby jim co nejlépe pomáhaly zmírnit jejich znevýhodnění v komunikaci. A v neposlední řadě je zde pro ně zajištěn i nepostradatelný uživatelský servis v oblasti kompenzačních a rehabilitačních pomůcek.

Sociální chování mnohých sluchově postižených lidí je často vnímáno společností jako odlišné, příčinou bývá nepochopení, neznalost problému, nepřípravenost na kontakt s postiženým člověkem. Co s tím můžeme dělat, je otázka. Určitě se nemůžeme ukrýt za argument, který nabízí únik od problému, za slova „neslyšící jsou jiní“. Tato častá věta znevažuje celý problém a z úst odborníků zní víc než neinformovaně. Sociální nezralost u sluchově postižených má dvě složky, a to nízkou úroveň sociálního chápání, což znamená, že nedovedou vždy odhadnout případné následky svého konání, mají často sníženou schopnost rozpoznat, která událost proběhla nahodile a která byla úmyslná. Setkávám se často se záměnou či nepochopením pojmů. A druhá složka je pocit závislosti neslyšícího na blízkých osobách. Představa, která se postiženým dětem nejsnadněji vysvětluje a také s nimi vyrůstá: „Jsem postižený a všichni se tu o mne budete starat, protože jste to zatím vždy dělali.“ A netýká se to jen dětství. Uvedený sociální problém se u neslyšícího prohlubuje životem na internátu a střední škole, kde úzkostná bezpečnostní opatření a pokyny pedagogů vytvářejí u neslyšícího pocit vlastní nedostatečnosti a zvýšené závislosti na okolí, zejména na slyšících lidech. Budu-li vycházet ze svých zkušeností, doporučuji integrovat už malé děti do běžných typů škol i za cenu „menších“ úspěchů, než by dosahovaly ve speciálních školách. Je třeba využít všech dostupných technických prostředků pro komunikaci sluchově postiženého s okolím a nevyčleňovat jej zbytečně mimo život jeho vrstevníků, podporovat jej ve školní práci, nebát se žádat o spolupráci jeho okolí, školu, přátele.

Budeme-li se snažit pochopit změny a pocity člověka s poškozeným sluchem, toho, který ztrácí kontakty s blízkými, uzavírá se do sebe. O kterého známí nejeví zájem, vždyť: „Opakovat jednu větu desetkrát je přece otrava!“ A jít někam do společnosti, to už vůbec nepřipadá v úvahu, protože se tam cítí jako Robinson Crusoe, který ztratil i svého Pátka. Sám uprostřed šumícího, nebo spíše bouřícího moře, v kterém není slyšet ani vlastní slova. Položme si otázku, zda to tak musí být.

Můžeme vidět jen vlastní těžkosti. Nebo volit nesobeckou cestu, všimnout si neslyšících a věnovat jim pozornost, úsměv, podat pomocnou ruku. Stačí, aby je někdo nasměroval, pomohl jim vyrovnat se s obtížemi, pomohl najít duševní rovnováhu – sociálně se adaptovat. Aby je přesvědčil, že i s takovým handicapem se dá plnohodnotně žít.

Snahou pracovníků Poradenských center Svazu neslyšících a nedoslýchavých v České republice je co nejvíce těmto lidem pomoci, umožnit jim po všech stránkách žít plnohodnotný život.

Jak už jsem se však zmínila – sluchově postižení lidé nás potřebují, pomáhat však musíme my všichni svým ohleduplným a taktním přístupem k těmto lidem. I kdyby pracovníci poradenských center a jiní lidé, kteří se touto problematikou zabývají, odváděli svou práci sebelépe, pokud sluchově postižení budou ve styku s lidmi narážet na nepochopení a posměch, mohou se uzavřít před světem a tehdy i práce odborníků, kteří se snaží těmto lidem podat pomocnou ruku, může selhat.

Nahlédněme proto do svého svědomí, nahlédněme do duší svých i duší sluchově postižených lidí, vždyť i v nich můžeme nalézt odpovědi na naše otázky. Odbourejme konečně bariéry mezi slyšícími a sluchově postiženými, přestaňme rozdělovat svět na zdravé a handicapované, nejsou žádní oni a my.

„Copak záleží na hluchotě ucha, když slyší duše?

Jediná skutečná a nevyléčitelná hluchota je hluchota ducha.“

Victor Hugo

Seznam použitých zdrojů

Prameny

KAŠPAR, Zdeněk, *Technické a kompenzační pomůcky pro sluchově postižené*, 1. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakové jazyka, o. s., 2008, 115 s. ISBN 978-80-87218-15-0

MARŠOUNOVÁ, Eva, *Koncepce sociální práce SNN v ČR*, Praha: SNN v ČR, 2008, 10 s.

MARŠOUNOVÁ, Eva, *Zpráva o činnosti SNN v ČR za období 2005 – 2008*, Praha: SNN v ČR 2008, 19 s.

Literatura

BÍMOVÁ, Petra, *Ve světě sluchového postižení*, 1. vyd., Praha: FRPSP, 2005, 104 s. ISBN 80-86792-27-7

BINDAČ, Arnošt, *Psáno do našeho kraje – povídka Hluchoněmý*, 1.vyd., Kněždub: Obecní úřad Kněždub, 2002, 286 s.

BOHÁČOVÁ, Monika, *Legislativa*, Metodické listy SNN v ČR, Praha: SNN v ČR, č. 2-3/2008, s. 17

EDELSBERG, Ludvík., *Defektologický slovník*, 3. upravené vyd., Jinočany: H&H, 2000, 418 s., ISBN 80-86022-76-5

Evidence klientů, *Klientská karta*, Poradenské centrum SNN v ČR Veselí nad Moravou, 2009

HAVLÍK, Radan, *INFO Zpravodaj, Magazín informačního centra o hluchotě*, Praha: FRPSP, 15. ročník/číslo 3. 2007

HOUDKOVÁ Zuzana, *Sluchové postižení u dětí – komplexní péče*, 1. vyd. Praha: Triton, 2005, 152 s. ISBN 80-2754-623-6

HRABOŇ, Miloslav a kol., *Nedoslychavost*, 1. vyd. Praha: Makropulos, 1998, 90 s. ISBN 80-86003-13-2

HRUBÝ, Jaroslav, HRUBÁ Irena, *Neslyšící v dějinách*, 1. vyd. Praha: FRPSP 2005

HRUBÝ, Jaroslav, *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslychavých po jejich vlastním osudu*, 1. díl. 1. vyd. Praha: Septima, 1997, 240 s. ISBN 80-7216-006-0

HRUBÝ, Jaroslav, *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslychavých po jejich vlastním osudu*, 2. díl. 1. vyd. Praha: Septima, 1998, 328 s. ISBN 80-7216-075-3

HUTAŘ, Jan, *Sociálně právní minimum – pomůcky pro zdravotně postižené*, Praha: NRZP, 2005, 40 s. ISBN 80-903640-1-2

Informační publikace firmy MEDEL, *Pochopení kochleárních implantátů*, Praha: Erilens s.r.o., 2008, 27 s.

JUNGOVÁ, Ivanka, diplomová práce *Raná péče o sluchově postižené děti*, Brno 2000, 80 s.

Katalog firmy WIDEX, Praha: WIDEX, 2009, s.

KLAUS – B. Günther, *Bilingvální vyučování neslyšících žáků základní školy*, 1.vyd., Praha: Polygon, 2000, 57 s.

KOVAŘÍKOVÁ, Anežka, absolventská práce *Náplň a činnost Poradenských center Svazu neslyšících a nedoslýchavých v České republice*, Kroměříž, 2005, 112 s.

MARŠOUNOVÁ, Eva, Materiál ústředí SNN v ČR, Praha: SNN v ČR, 2008, 25 s.

NOVOTNÝ, Jan, *Informace o činnosti SNN v ČR*, Praha: SNN v ČR 2000, 2 s.

NOVOTNÝ, Jan, *směrnice Akreditační a technické komise SNN V ČR*, Praha: SNN v ČR 2000, 36 s.

NOVOTNÝ, Jan., Mašounová, Eva., *Statut Specifického poradenství SNN v ČR*, Praha: SNN v ČR 2000, s. 5

PAUR, Jaroslav, Standardy kvality SNN v ČR, standard č. 1

PEŇÁZOVÁ, Dana, *Jak to vidím*, Můžeš, Praha: NRZP, č. 3/ 2001

POUL, Jan, *Dítě s vadou sluchu – jeho včasná výchova v rodině*, 2. vyd. Praha: Gong- Press, 1992, 191 s.

POTMĚŠIL, Miloň. *Úvodní stati k výchově a vzdělávání sluchově postižených*, 1. vyd., Praha: Fortuna, 1999. 72 s. ISBN 80-7168-715-4

PULDA, Miloš – LEJSKA, Mojmír, *Jak žít se sluchovou vadou*, 1. vyd., Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 1996. 78 s. ISBN 80-7013-226-4

STRNADOVÁ, Věra, *Hádej co říkám aneb odezírání je nejisté umění*, 1. vyd., Praha: ASNEP, 2001, 186 s. ISBN 80-903035-0-1

STRNADOVÁ, Věra, *Jak se úspěšně vyrovnat se ztrátou sluchu I. díl Náhlá ztráta sluchu*, 1. vyd., Praha: ASNEP, 2001, 165 s. ISBN 80-903035-2-8

ŠEMBEROVÁ, Simona, *Standardy kvality – Standard č. 1, Specifika sluchového postižení*, Brno: SNN v ČR 2007

Internetové zdroje

Sagit – nakladatelství ekonomické a právní literatury Ostrava

URL:<<http://www.sagit.cz/>>29-III-09

Svaz neslyšících a nedoslýchavých v České republice, Praha

URL:<<http://www.snn-cr.cz/>>10-IV-09